

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Сутнісна характеристика фінансових результатів банку та визначення її основних індикаторів

Фінансові результати банку відіграють суттєву роль при функціонуванні банківської установи, так як мета діяльності комерційного банку полягає в одержанні максимального прибутку в умовах його тривалого функціонування і стабільного становища. Фінансові результати банку представляють собою один з найважливіших фінансових показників, який є поєднанням всіх результатів відтворення роботи банку та створює системну оцінку ефективності діяльності банківської установи. Будучи кінцевим фінансовим результатом, величина одержаного банком збитку чи прибутку відбиває результати всіх видів діяльності, всіх його пасивних і активних операцій.

Фінансовий аналіз результативності функціонування банківської установи дає змогу виявити та дати оцінку ефективності функціонування банку, його фінансовому стану, доцільності та перспективам подальшої діяльності, а найголовніше його платоспроможності та ліквідності.

Дослідивши погляди науковців стосовно визначення поняття «фінансові результати банку», ми дійшли до висновку, що дане поняття є достатньо широким (додаток А). Отже, фінансові результати банку – це грошове вираження результату функціонування установи, який розраховується, базуючись на різниці між доходами та витратами організації та визначається показником прибутку або збитку.

При рості об'єму прибутку має зацікавленість не тільки сама банківська установа, а й держава, акціонери, вкладники банку, партнери та клієнти, персонал банку. Для самої банківської установи збільшення

прибутку надає змогу розширити діяльність, збільшити кількість послуг та операцій, зростання капіталів та резервів.

Для держави прибуток комерційного банку виступає не тільки джерелом одержання податків, а й орієнтиром надійності банку. Збільшення прибутку банку для вкладників свідчить про його ефективність та надійність. Однією з суттєвих частин відрахування від прибутку є оплата праці персоналу банку. Прибуток банку є джерелом виплат дивідендів акціонерам та пайовикам.

Величина прибутку певною мірою залежить від одержаних доходів і здійснених витрат. Головною діяльністю банку є здійснення банківських операцій та надання банківських послуг клієнтам. Інша діяльність банку, яка приносить дохід, є другорядною.

Джерела доходів комерційних банків висвітлюються відповідно до видів банківського бізнесу та групуються за формою одержання, ступенем стабільності та порядком обліку [9, 67].

Доходи комерційного банку обов'язково повинні бути вище, ніж його витрат, створюючи таким чином прибуток. При цьому частка доходів банку спрямовується на створення резервів для покриття ризиків. Крім того, для результативності функціонування необхідно, щоб банк мав не тільки обсяг доходів, що покриває його витрати і перевищує всі ризики, але також забезпечує регулярність надходження доходів.

Доходи комерційного банку за формою отримання поділяються на три групи:

- 1) процентні;
- 2) комісійні;
- 3) інші види доходів.

Обсяг усіх доходів банківської установи у звітному періоді називається валовим доходом. У ньому виділяють такі групи доходів:

- 1) операційні доходи, до яких належать відсоткові доходи, комісійні доходи, доходи від операцій на фінансових ринках та ін;

- 2) доходи від другорядної діяльності банку;
- 3) інші доходи (рис 1.1).

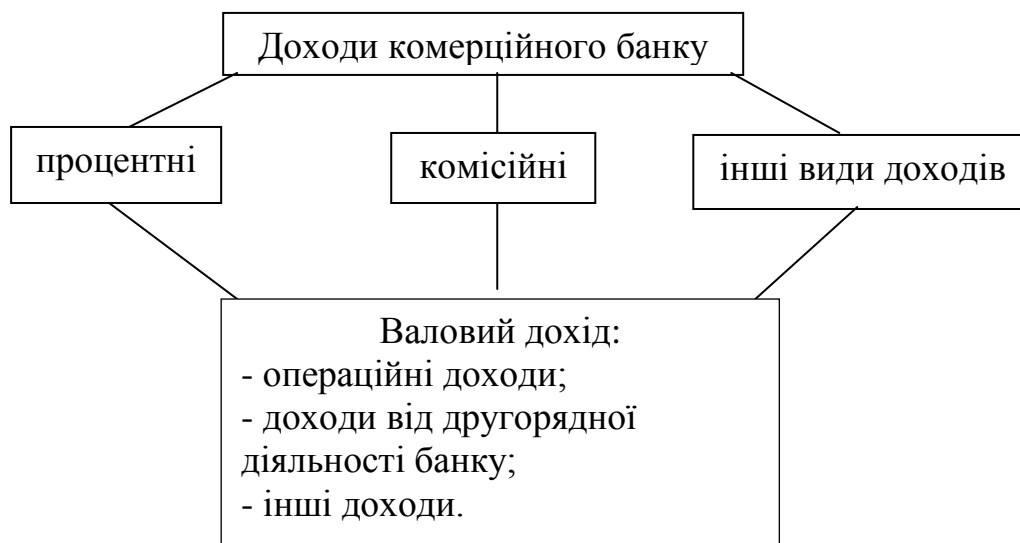

Рис.1.1. Структура доходів комерційного банку

Суттєва частка доходів банку припадає до відсоткових доходів, тобто доходів від платного розміщення власних коштів банку та залучених коштів. До них відносять доходи від надання кредитів клієнтам або від розміщення тимчасово вільні кошти у центральному та комерційних банках, відсоткові доходи від вкладень у боргові зобов'язання, доходи від факторингових, лізингових, трастових та облікових операцій [12, с.180].

Усі перелічені види відсоткових доходів формують у вигляді надання коштів у тимчасове користування, які сприяють отриманню доходу у вигляді відсотків на вкладену суму. Відсоткові доходи за кредитами відносяться до групи стабільних джерел доходів банку.

Невідсоткові доходи складають із комісійних доходів, доходів від операцій на фінансових ринках, доходів від переоцінки коштів у іноземній валюті.

До комісійних доходів відносяться доходи, одержані за надання клієнтам банківських послуг, які несуть в собі некредитний характер. До складу останніх відносяться такі послуги, які здійснюються від імені, за доручення та за рахунок клієнтів. Плата за такі категорії послуг частіше за

все стягується у вигляді комісійної винагороди. Ставка комісійної винагороди встановлюється залежно від суми угоди або операції, що вчиняється. Окрім цього, у практиці обліку до комісійних доходів відносять також і доходи від видів послуг, плата за які встановлюється у вигляді певної суми, а також в деяких випадках у вигляді сум, що перевищують понесені банком витрати [13, с.248].

Перелік послуг, які пропонуються сучасні комерційні банки, постійно збільшується. До базових банківських послуг, які формують комісійні доходи, відносяться такі види послуг: розрахунково-касове обслуговування фізичних та юридичних осіб, забезпечення банківськими гарантіями, банківський сервіс з надання валютних контрактів клієнтів, конверсійні операції, брокерські та депозитарні послуги, операції з платіжними картками, лізингові операції, операції довірчого управління, факторингові послуги, депозитне зберігання та ін.

Дохід від другорядної діяльності займає відносно несуттєву питому вагу у структурі доходів комерційного банку. До складу цієї групи доходів відносяться доходи від надання послуги небанківського характеру: від здачі в оренду банківських приміщень, обладнання, машин, програмне забезпечення, можливі доходи від участі у діяльності підприємств та організацій, а також доходи різних підрозділів банку. До останніх відносяться доходи від реалізації маркетингових, інформаційних, транспортних, аудиторських, комп'ютерних, охоронних, рекламних, юридичних, телекомунікаційних та інших послуг, які пропонуються клієнтам банку [14, с.83].

До інших доходів відносять:

- доходи за операціями минулих років, що надійшли чи виявлені у звітному році;
- неустойка, штраф, пені стягнуті з клієнтів;
- оприбуткування надлишків каси;
- відновлення сум резервів;

- доходи у вигляді повернення сум із бюджету за переплату податків на прибуток;
- відшкодування витрат на охорону будівлі, комунальних платежів від орендуючих організацій та ін.

Ці доходи - непередбачувані доходи і, частіше за все, їх не приймають під час складання прогнозів доходів банку майбутній період.

Суму доходів банку відображається на його балансі поступово наростаючим підсумком протягом деякого періоду, зафіксованого в обліковій політиці банку, але не більше одного кварталу. Після закінчення зафіксованого строку рахунки доходів та витрат закриваються, а їх сальдо відноситься на рахунок прибутків або збитків звітного року

Витратами комерційних банків є застосування коштів, які необхідні для здійснення всіх видів банківської діяльності.

Витрати комерційних банків класифікуються так само, як і доходи, тобто:

- операційні, у тому числі процентні витрати, комісійні витрати, за операціями на фінансових ринках та ін.;
- витрати на функціонування діяльності банку;
- інші витрати.

Операційними є витрати безпосередньо спрямовані на виконання банківських операцій. Головною їх відмінністю від інших видів витрат є те, що їх розмір залежить від обсягу та структури операцій, які здійснюються банком. У зв'язку з цим операційні витрат теж мають назву - «прямі витрати».

Значну частку кредитних ресурсів банку формують залучені кошти, за використання яких потрібно платити. Плата за застосування залучених ресурсів здійснюється у формі виплат відсотків і відповідно ці витрати є відсоткові.

Відсоткові витрати комерційних банків становлять понад 50% сукупного обсягу витрат. Найбільші суми відсотків виплачують за вкладками

населення та кредитами, що одержуються на міжбанківському ринку, депозитами юридичних осіб, депозитними сертифікатами та цінними паперами (облігаціями, процентними вексями) [15, с. 88].

Отже, розмір прибутку банку знаходиться в залежності від величини та співвідношення різних видів відсоткових витрат: чим менша величина відсоткових витрат, тим більший прибуток банку.

Комісійні витрати становлять невелику питому вагу у сумі витрат банку. Іншу групу витрат банку становлять витрати на здійснення операцій на фінансових ринках. До складу цієї групи належить витрати на придбання акцій, облігацій, оплату купонних доходів за облігаціями, оплата за вексями, а також витрати на переоцінку цінних паперів та іншого майна. До цієї групи витрат можна віднести і витрати на операції з іноземною валютою.

Іншими операційними витратами виступає низка витрат, які пов'язаних із проведенням певних банківських операцій. Витрати забезпечення функціонування банку включають в себе витрати, які не можна віднести конкретні на певні банківські операції. Сума даних витрат перебуває у прямій залежності від масштабів діяльності банку.

До витрат та забезпечення функціонування банку відносяться такі види витрат:

- витрати на утримання всіх будівель (офісів) та допоміжних приміщень (витрати на експлуатацію та ремонт, амортизація, оренда приміщень, комунальні платежі) та ін.;
- витрати на утримання персоналу (оплата всіх видів праці, витрати на відрядження, соціально-побутові витрати, витрати на охорону праці, витрати на навчання та підвищення кваліфікації та ін.);
- витрати на придбання та експлуатацію банківського обладнання (програмне забезпечення, телекомунікаційне обладнання, комп'ютери, оргтехніка, офісні меблі та обладнання, сейфи, різноманітний інвентар та ін.);

- витрати на засоби зв'язку, телекомунікацій та інформаційні послуги (оплата телефонів та факсів, інтернету, каналів зв'язку, інформаційні продукти та видання, спеціальні та періодичні видання);
- рекламні витрати;
- транспортні витрати;
- інші витрати на забезпечення діяльності банку (оплата юридичних, аудиторських послуг, наукових досліджень, консалтингових, податки, які відносяться на витрати, та ін.).

До групи інших витрат відносяться витрати банку, зумовлені непередбаченими ситуаціями. До складу інших витрат відносяться витрати по списанню розкрадань і нестач, сплачені неустойки, штрафи, пені, витрати на списання дебіторської заборгованості, витрати, пов'язані з виплатою сум за претензіями клієнтів, витрати, пов'язані зі списанням заборгованості за кредитами за недостатності коштів резервного фонду, витрати минулих років, виявлені у звітному році і т.д. [16, с. 171].

Існує ще певна група витрат, вона являє собою витрати, які пов'язані зі створення резервного фонду, мета якого полягає в покритті імовірних збитків і втрат позичок, можливих збитків за іншими активними операціями, за дебіторською заборгованістю, знецінення різних видів цінних паперів.

У процесі функціонування комерційні банки націлені на зниження витрат. Одним із методів контролю над обґрунтованістю витрат банку, орієнтованого на їх раціональне зниження, є бюджетування, тобто утворенням системи взаємозалежних фінансових планів (балансів) комерційного банку. Метод бюджетування дає можливість управляти видатками банку на основі аналізу причин відхилення фактичних витрат від запланованих показників та їхнього відповідного коригування.

Співвідношення доходів та витрат банку характеризує відсоткова маржа. Вона окреслюється відмінністю між відсотковими доходами і витратами комерційного банку, тобто між відсотками отриманими і сплаченими. Значимість цього показника визначається тим, що маржа

характеризує дохідність позичкових операцій і одночасно показує можливість банку з покриття своїх витрат [17, с. 252].

1.2. Характеристика складових системи управління прибутком банку

Прибуток комерційного банку є внутрішнім джерелом розвитку. Тому управління прибутком – це вагома складова частка банківського управління, мета якої полягає в максимізації прибутку за доступного рівня ризиків та забезпечення ліквідності балансу [18, с. 281].

Управління прибутком банку здійснюється за допомогою системи елементів керування, тісно пов'язаних між собою. Можна виділити такі основні блоки управління прибутком комерційного банку:

- виявлення підрозділу банку, який приймає участь у процесі управління прибутком;
- планування доходів, прибутку та витрат банку;
- використання методів оцінки рівня прибутковості банківської діяльності;
- виявлення методів теперішнього регулювання прибутком.

Управління прибутком комерційного банку відбувається на різних рівнях: лише на рівні банку взагалі та лише на рівні певних напрямів діяльності банку, конкретних банківських продуктах, окремих робочих місць, взаємовідносин із клієнтом.

В управлінні прибутком банку беруть участь різні його підрозділи: керівні департаменти, відділи, органи, управління.

До них входять:

- функціональні підрозділи, тобто управління та відділи, які безпосередньо беруть участь у проведенні пасивних і активних операцій банку, наприклад управління позичковими операцій, цінних паперів, депозитних операцій, операційне управління. До їх функції з управління прибутком входить оцінка та аналіз рентабельності створюваних товарів,

контроль за рентабельністю окремих угод, подання інформації в зведені аналітичні управління з метою оцінки рентабельності банку взагалі. Контрольні форми участі функціональних підрозділів під управлінням прибутком банку визначається Правлінням банку.

- казначейство чи інше зведене управління. До його функцій відносять написання план доходів і витрат банку як складової частини бізнес-плану, аналіз та оцінка рівня прибутку банку в цілому та рентабельності певних напрямків діяльності банку, розробка рекомендацій про величину достатньої процентної маржі, відсоткових ставок за активними та пасивними операціями банку, структурі працюючих активів та ресурсів. Конкретні функції казначейства великою мірою залежать від структури кредитної організації та визначаються Правлінням банку.

- бухгалтерія, яка забезпечує аналітичні служби казначейства та функціональних підрозділів необхідною інформацією.

- служба внутрішнього контролю, функціями якої є контроль за правильністю утворення та застосуванням прибутку [20, с. 309]

Основні напрямки внутрішнього контролю:

- перевірка дотримання нормативних вимог НБУ стосовно організації аналітичного та синтетичного обліку доходів, витрат, утворення та використання прибутку;

- перевірка правильності ставок податку, які використовуються, і термінів його перерахування;

- перевірка пільг, які застосовуються банком під час розрахунку податків;

- перевірка застосування прибутку.

Управління прибутковістю діяльності банку відбувається на стадіях формування, розподілу і застосування прибутку банку. Механізмом управління прибутковістю банку є досить складний системний процес управління, який частина процесу управління банківською діяльністю, що здійснюється за допомогою базових функцій, таких як: контроль, організація,

планування, мотивація, регулювання і аналіз з метою одержання та підвищення рівня прибутковості банку, акцентуючи увагу на наявні ризики і загрози [26, с. 98].

Кризовий та посткризовий етап розвитку банку характеризується повільним спадом збитковості банківських організацій, яка була спричинена існуючими проблемами в оперативному та стратегічному управлінні, відсутністю подальших планів стосовно управління прибутком в разі фінансової нестабільності. Внаслідок цього необхідно формувати стратегії менеджменту фінансових результатів діяльності банківських установ [27, с. 5].

На нашу думку, є сенс в тому, щоб відокремити такі різновиди стратегій управління прибутком, як: диверсифікаційна, захисна і агресивна (наступальна). Розв'язання тактичних та стратегічних задач управління прибутковістю має відбуватись завдяки добре функціонуючому механізму управління прибутком. Цей механізм має складатись з таких елементів:

- організаційно-економічний (поєднання організаційних підходів впливу та економічних засобів і способів впливу з метою функціонування механізму управління банківським прибутком);
- фінансовий (методи фінансового забезпечення управління прибутками банків);
- мотиваційний (командно-адміністративні заходи, які заохочують управління прибутками банку);
- правовий (поєднання правил і норм побудови управління прибутковістю банків);
- інформаційний (інформаційні данні задля забезпечення управління прибутковістю банків).

Управління прибутками банків здійснюється завдяки системі управління прибутковістю банків, яка виявляється цілеспрямованим впливом суб'єктів управління, керівної системи (система підрозділів, мета діяльності яких полягає в тому, щоб забезпечити управління прибутковістю банку) на

об'єкт управління. Для зростаючої ефективності банківської діяльності необхідно втілити дієвий механізм управління прибутковістю, в якому виділяється п'ять базових елементів: принципи, структура, завдання, мета і система управління. Саме на такий підхід потрібно спиратись в процесі побудови механізму управління прибутковістю з великою кількістю філій, та обов'язково враховувати особливості їх функціонування. На рисунку 1.2 стисло зобразимо безпосередній процес управління прибутковістю.

Рис. 1.2. Процес управління прибутковістю банку

Планування доходів, прибутку і витрат банку як елементу управління рентабельністю банку на макрорівні включає наступні напрямки: формування планового балансу доходу та витрат банку в рамках бізнес-плану, планування на його основі достатньої процентної моржі, написання кошторис доходів та витрат банку, прогнозний розрахунок норми прибутку на активи та власний капітал, планування розподілу прибутку. Теперішня банківська система є найважливішою сферою національного господарства будь-якої розвиненої країни [30, с. 293].

Комерційні банки, діючи відповідно до грошово-кредитної політики держави, регулюють рух грошових потоків, діючи на швидкість їх обороту, загальна маса, емісію, включаючи кількість готівки, що перебуває в обігу. У сьогоdnішніх умовах актуальне є питання оцінки фінансової стійкості комерційних банків: розробка системи критеріїв, які виявляють надійність банку, та методик здійснення аналізу за визначеними критеріями.

Однією з головних умов стійкого розвитку всіх банків та банківської системи взагалі є поліпшення підходів до управління фінансами комерційних банків. Формування сталої, гнучкої та ефективної банківської інфраструктури – одне з найважливіших та доволі складних завдань [33, с. 219].

Мета діяльності будь-якого комерційного банку полягає в отриманні максимального прибутку за умови його стабільного стану та довгострокового функціонування на ринку. Будучи кінцевим фінансовим результатом, розмір одержаний банком прибутку чи збитку відбиває результати всіх видів діяльності, всіх його активних і пасивних операцій.

Витрати, доходи і прибуток є відображенням сукупності об'єктивних та суб'єктивних факторів, які впливає на діяльність банку: клієнтська база, місце розташування, наявність достатніх приміщень для обслуговування клієнтів, рівень конкуренції, рівень розвитку фінансових ринків, рівень взаємовідносин з державними органами та деякими їх представниками, якість управління банком, у тому числі оперативність приймання управлінських рішень, доступність зовнішніх джерел допоміжних ресурсів, застосуванням новітніх банківських технологій, наявність мережі філій, рівень контролю за поточними витратами банку, рівень постановки внутрішньобанківського контролю та аналізу тощо.

На величину прибутку комерційних банків впливає безліч факторів:

- зовнішні фактори - зміна курсу іноземних валют, зміна відсоткової ставки рефінансування, розміру обов'язкових резервів, податкове законодавство, зміна прибутковості за державними цінними паперами, стан

міжнародних фондових і валютних ринків, загальні кризові ситуації в країні, конкуренція над ринком банківських послуг;

- внутрішні фактори - здатність керівництва банку керувати активами і пасивами, тобто рівень банківського менеджменту.

Способи регулювання та оцінки рівня прибутку комерційного банку відображені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Способи регулювання та оцінки прибутку комерційного банку

Назва способу	Характеристика
структурний аналіз доходів	метою цього аналізу є виявлення базових видів доходів для оцінки їхньої надійності та можливості збереження в майбутньому. Доходи поділяються на відсоткові, комісійні та інші доходи. За рівнем стабільності виділяються групи стабільних та нестабільних доходів;
структурний аналіз витрат	аналогічний аналізу доходів. На основі форми ціни на банківських ринках ресурсів та послуг виділяються відсоткові, комісійні та інші витрати;
структурний аналіз джерел утворення прибутку (фінансового результату)	Під фінансовим результатом діяльності розуміється збиток чи прибуток банку. Кількісне відображення фінансового результату може визначатись чистим або балансовим прибутком (збитком). Структурний аналіз фінансового результату побудовано на виявленні його базових джерел;
оцінка результатів діяльності на основі системи фінансових коефіцієнтів	коефіцієнти процентної маржі, рівнів невідсоткового доходу та витрат, співвідношення невідсоткової та процентної маржі, стабільних доходів на карбованець активної, частки дивідендів у доходах, витрат на карбованець активів, показники прибутковості акціонер та власного капіталу, прибутку на одного працівника;
факторний аналіз показників прибутковості та прибутковості банку	дозволяє деталізувати причини її зміни, а на цій основі конкретизувати прийняття управлінських рішень. Він застосовується для визначення головного чинника зміни показника прибутковості. З цією метою застосовується метод підстановки, який дозволяє визначити, з яким елементом чисельника чи знаменника коефіцієнта пов'язана в більш за все позитивна або негативна тенденція його зміни.

Отже, зважаючи на вищенаведені способи, можна дійти до висновку, що механізм аналізу та оцінки прибутковості банківської установи включає систему аналізів, які безпосередньо стосуються із формування, розподілу і використання прибутку банку, і здійснюються з метою поліпшення

результатів прибутковості та зростання ефективності економічної діяльності банку.

Механізм управління прибутками банківської установи складається з системи інструментів та методів, які прямо пов'язані з формуванням, розподілом і використанням прибутку банку, і функціонує з ціллю поліпшення результативності прибутку та зростання ефективності діяльності банку [37, с. 719].

Управління банківським прибутком становить досить складний багатофункціональний механізм, який складається з елементів, яким характерні такі властивості:

- введення підрозділів в організації, які мають відношення до процесу управління прибутковістю банківської установи;
- планування статей прибутку, витрат і доходів банку;
- дотримання методів оцінювання рівня прибутковості банків;
- застосування методів повсякденного регулювання прибутку.

Сформовано єдиний комплекс управління прибутковістю функціонує на двох рівнях: мікрорівні та макрорівні. Елементи управління прибутком мають свої властивості і повинні знаходити своє призначення лише в вищезазначеному рівнях.

Планування витрат прибутку і доходів являє собою елементи управління прибутковістю на найвищому рівні та включає в себе такі напрями:

- написання та затвердження планового балансу витрат і доходів банку в межах бізнес-плану;
- планування допустимої процентної маржі спираючись на баланс;
- формування і розрахування кошторису витрат і доходів банків;
- прогнозування норми прибутку з активів та капіталу банку;
- планування розподілу прибутку.

Звертаючи увагу на те, що базова частка прибутку – це чистий дохід за активними операціями, то потрібно більше уваги приділяти саме управлінню дохідністю за наведеними операціями банку.

Відсоткові ставки по розглянутим активним операціями повинні притримуватись таких співвідношень: спочатку здійснюється розрахунок ставки за методом широке застосування короткострокових пасивів, також для конкретного виду активу призначені обсяги ресурсів різноманітних типів.

Наступний етап - розрахування середньозваженої вартості ресурсів, які використовували раніше з ціллю фондування активних операцій.

Останній етап - розрахування маржі за всіма активними операціями, визначення різниці між прибутком від активних операцій і вартістю ресурсів, які фондують таку операцію.

В процесі перелічених етапів є можливість розібратись, що саме є слабке місце у функціонуванні банку, тобто чому банк не може вийти на плановий рівень прибутковості. І тільки після закінчення такого аналізу потрібно внести коректив в структуру ресурсів банку. Виходячи з цього, акцент варто зробити на управлінні банківськими втратами, що направлено на зменшення собівартості операцій, здійснюваних в банку, так як вони є основною частиною менеджменту ефективності банківських операцій.

Прибутковість банківського бізнесу виступає одним із найкращіших показників, що визначає результати фінансової діяльності комерційних банків, є матеріальною основою їх подальшої діяльності та створення рейтингів на банківському ринку України. Головною задачею банківського управління є уникнення спаду показника прибутковості, так як це суттєво відобразиться і на показниках достатності капіталу, і на рівні конкурентоспроможності банку на ринку [40, с. 112].

Управління показником прибутковості комерційних банків є елементом, який гарантує підвищення кінцевого результату діяльності установи, зростання капіталізації та рентабельності організацій банківського сектору економіки.

Отже, головною ціллю управління прибутковістю АТ КБ «ПриватБанк» полягає в забезпеченні та підтриманні максимізації добробуту основоположників і учасників банку в теперішньому періоді та в майбутньому.

1.3. Формування аналітичного підґрунтя оцінки фінансових результатів комерційного банку

Комерційний банк має досить непросту структуру, яка виконує безліч різноманітних операцій. В результаті цього результативність діяльності та фінансова стійкість банку багато в чому залежать від організації ефективної системи аналізу та планування. Аналіз фінансових результатів діяльності комерційного банку один із найважливіших напрямів у його роботі. Завдяки йому може узгодити елементи державного регулювання та нагляду за діяльністю банків з цілями внутрішньобанківського аналізу [42, с.28].

Аналіз фінансових результатів діяльності банку дозволяє контролювати дотримання встановлених НБУ пропорцій та нормативів. Також аналіз фінансових результатів дозволяє управляти фінансовою стійкістю з урахування окремих її аспектів. Це відбувається внаслідок доступності теоретичної бази за умов розробки аналізу всередині банківської установи. Фінансові результати діяльності банку відображають ефективність функціонування банку. Різні сторони виробничої та фінансової складової діяльності банку отримують закінчену грошову оцінку у системі показників фінансових результатів. Узагальнено ці показники представлені у звіті про фінансові результати (про прибутки і збитки). Головною призначенням системи показників фінансових результатів комерційних банків полягає у всебічному, комплексному відображенні результатів їх діяльності, що адекватно відображають економічні процеси, що відбуваються в них. У цьому і виявляється роль фінансових результатів. Метод утворення показників фінансових результатів комерційних банків визначається прийнятою

системою бухгалтерського обліку і застосовувані формами офіційної фінансової звітності.

Аналізування результативності банківського функціонування розпочинається з аналізу надходжень та витрат, а довершується вивченням прибутку. Аналіз фінансової діяльності банку здійснюється одночасно з аналізом ліквідності балансу банку, і на підставі отриманих результатів робляться висновки стосовно надійності банку загалом. Завданням аналізу фінансових результатів є оцінка показників динаміки прибутку; обґрунтованість реальні дані про освіту та розподіл прибутку; виявлені та вимірювання дії різних факторів на прибуток; оцінка можливих резервів подальшого росту прибутку на основі оптимізації обсягів доходів та витрат банку.

Ключове місце в аналізі фінансових результатів комерційних банків займає вивчення об'єму та доцільності одержуваних ними доходів, оскільки вони у свою чергу є головними умовами формування прибутку. У процесі аналізу рекомендується застосовувати економічну обґрунтованість угрупованням доходних та видаткових аналітичних рахунків банку, горизонтальний та вертикальний аналіз фінансових результатів роботи банку, оцінку динамічних рядів показників прибутковості за кварталами і роками, розрахування та оцінку ступеня залежності прибутку від окремих факторів, зіставлення одержаних результатів із рекомендованими у зарубіжній та вітчизняній практиці [43, с. 151].

Мета аналізу фінансових результатів є виявленням резервів росту прибутковості банківської діяльності та формування на цій основі рекомендацій стосовно подальшої роботи. При цьому стратегія банку має будуватись на таких принципах: якнайдешевше придбати капітал, продати капітал та послуги за вигідною ставкою, знизити банківські ризики утрат шляхом відбору надійних клієнтів та одержання гарантій, диверсифікація операцій та освоєння ринків позичкового капіталу. Аналіз банківської діяльності з погляду її прибутковості дозволяє керівництву сформува

кредитну та відсоткову політику, помітити менш прибуткові операції та розробити рекомендації можливого одержання банком великих доходів. Вирішення цих завдань неспроможне без доцільних фінансових та економічних аналізів, а також системи раціонального та результативного застосування капіталу, механізм управління фінансових ресурсів. Інформація, необхідна для здійснення аналізу, може бути поділена за своїм походженням на два основні класи: зовнішня та внутрішня.

Система зовнішньої інформації необхідна для одержання відомостей про становлення середовища, де функціонує банк. Збір цієї інформації передбачає акумуляція різних даних про ситуацію на ринку, конкурентів, клієнтів. До складу зовнішньої інформації включаються: баланси, звіти про прибутки та збитки, інші фінансові звіти, складені клієнтами, банками-кореспондентами та іншими контрагентами; фінансову статистику - ринкові ставка залучення та розміщення на місцевих ринках та за кордоном; законодавча базу; дані засобів. Зовнішня інформація необхідна передусім для порівняння обставин банку, ефективність діяльності якого аналізується з становищем інших банків, і навіть визначення його місця над ринком. За допомогою інформації ззовні є можливість надати прогноз розвитку зовнішньо-економічному середовищу, виявити впливання можливі змін на роботу банку [44, с. 138].

Система внутрішньої інформації дозволяє дати оцінку стану справ усередині банку. На основі цієї інформації одержують відомості, які надалі можна застосовувати для порівняння з аналогічними даними банків-конкурентів. До джерел внутрішньої інформації можна віднести: встановлені форми статистичної та фінансової звітності, дані бухгалтерського обліку, включаючи реєстри, де відображено бухгалтерські проводки, внутрішні форми звітності, договори, укладені банком. Базові джерела інформації для аналізу ефективності по всьому банку є баланс, звіт про прибутки та збитки та інші форми. Баланс банку містить перелік регулюючих статей, у результаті валюта балансу не відбиває реального обсягу коштів. Такий баланс

називають балансом-брутто. Для того, щоб використовувати дані балансу для здійснення економічного аналізу, необхідно виключити з нього регулюючі статті та статті повторного рахунку та одержати чистий обсяг коштів (баланс-нетто).

Таблиця 1.2.

Основні коефіцієнти оцінювання рівня прибутковості банку

Коефіцієнт	Розрахунок	Характеристика
Прибутковість активів	$ROA = \frac{ПД}{РА} * 100\%$ $\text{або } ROA = \frac{ЧП}{А} * 100\%,$ де ЧП – чистий прибуток, РА – робочі активи банку, А – загальні активи банку.	Коефіцієнт ROA має бути не менше 1%. Він показує, скільки чистого прибутку приносить 1 грн. активів банку.
Прибутковість капіталу	$ROE = \frac{ЧП}{К} * 100\%,$ де К – власний капітал банку	Рекомендоване значення даного показника не менше 15%. Він показує, скільки чистого прибутку припадає на 1 грн. власного капіталу банку.
Чистий спред	$ЧС = \frac{ПД}{ПА} * 100\% - \frac{ПВ}{ПП} * 100\%,$ де ПД – процентні доходи; ПА – платні активи, активи, за якими банк одержує доходи; ПВ – процентні витрати; ПП – платні пасиви, пасиви за якими банк несе витрати.	Норма не менше 1,25%. ЧС показує чисту дохідність банку.
Чиста процентна маржа	$ЧПМ = \frac{ПД - ПВ}{РА} * 100\%$	Норма коефіцієнта не менше 4,5%. Маржа показує скільки чистого процентного доходу приносить 1 грн. робочих активів.

Хочемо відмітити, що прибуток є одним з найважливіших серед оцінюваних показників, однак він може не завжди давати досить об'єктивні свідчення про ступінь результативності фінансово-економічної діяльності банку, про здатність інвестованих або розміщених ним ресурсів бути прибутковими. Виходячи з цього, ефективність фінансово-економічної діяльності банку ліпше визначають показники прибутковості або

рентабельності. Ці показники знаходяться шляхом відношення прибутку до джерел його одержання, а економічною суттю цих відносних показників є те, що вони утворюють прибуток, який отримується з кожної гривні вкладених коштів банком.

Основні коефіцієнти, які визначають прибутковість (рентабельність) банку зазначені у таблиці 1.2.

Аналіз фінансових результатів банківської діяльності присутній у всіх видах тимчасового аналізу: попередньому (перспективний аналіз), оперативному (експрес-аналіз) та наступному (поглиблений аналіз) [46, с. 296].

У теперішніх умовах банкам складно досягати цілей своїх акціонерів, співробітників, вкладників і позичальників, водночас здійснюючи вимоги, встановлені державними контролюючими органами стосовно розумності політики, яка проводиться банком, а також кредитних, інвестиційних операцій і процесу оплати податків. Оскільки останніми роками спостерігалось зростання банків, все більша їх кількість була змушена виходити на ринок капіталів та грошовий ринок для залучення коштів шляхом продажу акцій, облігацій, векселів.

При побудові системи аналізу фінансових результатів повинні вирішуватися такі основні завдання:

- вивчення складу, структури і динаміки власного капіталу;
- аналіз динаміки, структури і складу доходів;
- аналіз чинників, які здійснюють вплив на формування доходів;
- аналіз складу, структури, динаміки витрат;
- аналіз чинників, які впливають на формування витрат;
- аналіз рентабельності та прибутку;
- оцінка впливу певних чинників до рівня рентабельності.

Вирішення перелічених завдань не може відбуватись без грамотного фінансового та економічного аналізу, а також фінансового менеджменту —

система раціонального та ефективного застосування капіталу, механізму управління руху фінансових ресурсів.

Централізація аналізу та планування здійснюється на основі розвитку інформаційних технологій та можливостей обчислювальної техніки. Вся первинна інформація з департаментів каналів зв'язку надходить до департаменту аналізу, обліку та аудиту. Далі інформація обробляється в бухгалтерії, при цьому вона систематизується, щоб могла бути придатною для аналізу без додаткової обробки [47, с. 68].

За такої організації обліково-аналітичної роботи уніфікується і достовірніша звітність, стає більш ефективним моніторинг діяльності банку, скорочується документообіг та прискорюється взаємодія між підрозділами. Але за цієї організації роботи істотно збільшуються вимоги до системи забезпечення інформаційної, і навіть економічної безпеки, оскільки відбувається централізація інформаційних, контрольних і бухгалтерських функцій.

Функції економічного аналізу у процесі вирішення завдань, які стоять перед ним здійснюються за допомогою конкретної взаємодії аналітичних служб з іншими підрозділами банку. Найбільш визначною є взаємодія з керівництвом банку у вирішенні стратегічних та оперативних управлінських завдань.

Економічний аналіз задає функціональним підрозділам банку кількісні критерії та ліміти при здійсненні операцій, фінансові рекомендації з управління коштами, методологію розрахунків, прийнятий у банку та затверджений керівництвом. Це з тим, що підрозділи які неспроможні бачити загальну картину роботи всього банку, оскільки спеціалізуються у виконанні своїх функцій. Підрозділи, які відтворюють ту чи іншу діяльність, постійно зацікавлені у розширенні її масштабів, що може завдати шкоди іншим напрямкам діяльності банку. При прийнятті управлінських рішень не можна ґрунтуватися тільки на методології розрахунку даних та плануванні проектів,

представлених фахівцями у конкретній галузі діяльності, без участі фахівців з економічного аналізу [48, с. 198].

Висновки до розділу 1

Таким чином, підсумовуючи викладене у розділі 1, можна зробити такі висновки:

1. Мета діяльності комерційного банку – це одержання максимального прибутку в умовах тривалого функціонування і стабільного становища. Будучи кінцевим фінансовим результатом, величина отриманого банком прибутку або збитку відбиває результати всіх видів діяльності, всіх його активних і пасивних операцій.

2. Доходи комерційного банку за формою отримання поділяються на три групи: процентні; комісійні; інші види доходів.

3. Витрати комерційних банків групуються таким чином:

- операційні, у тому числі процентні витрати, комісійні витрати, за операціями на фінансових ринках та ін.;

- витрати щодо забезпечення функціонування діяльності банку;

- інші витрати.

4. Управління прибутком – це значна складова частка банківського управління, мета якої полягає в максимізації прибутку за доступного рівня ризиків та забезпечення ліквідності балансу.

5. Основні блоки управління прибутком комерційного банку:

- виявлення підрозділу банку, який приймає участь у процесі управління прибутком;

- планування доходів, прибутку та витрат банку;

- використання методів оцінки рівня прибутковості банківської діяльності;

- виявлення методів теперішнього регулювання прибутку.

6. Способами регулювання та оцінки рівня прибутку банку є: структурний аналіз доходів, структурний аналіз витрат, структурний аналіз джерел формування прибутку, аналіз динаміки та співвідношення темпів зростання доходів та витрат банку, оцінка результатів діяльності на основі системи фінансових коефіцієнтів, факторний аналіз показників прибутковості та прибутковості банку.

7. Ключове місце в аналізі фінансових результатів комерційних банків займає вивчення обсягу та якості отримуваних ними доходів, оскільки вони у свою чергу є головними факторами формування прибутку. У процесі аналізу рекомендується застосовувати економічну обґрунтованість угрупованням доходних та видаткових аналітичних рахунків банку, вертикальний та горизонтальний аналіз фінансових результатів роботи банку, оцінку динамічних рядів показників прибутковості за квартали та роки, розрахунок та оцінку ступеня залежності прибутку від окремих факторів, зіставлення отриманих результатів із рекомендованими у зарубіжній та вітчизняній практиці.

8. Функції економічного аналізу у процесі вирішення завдань, які поставлені перед ним здійснюються за допомогою конкретної взаємодії аналітичних служб з іншими підрозділами банку. Найбільш визначною є взаємодія з керівництвом банку у вирішенні стратегічних та оперативних управлінських завдань.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ КБ «ПриватБанк»

АТ КБ «ПриватБанк» існує з 1992 року, він є провідним банком банківського ринку України. За результатами дослідження CBR Ukraine у 2020 року з ПриватБанком співпрацювали 64,7% фізичних осіб-українців старше 16 років.

АТ КБ «ПриватБанк» виступає один із найінноваційних банків у світі. Прикладом цього може бути те, що більш ніж 10 років тому ПриватБанк один із перших у світі почав використовувати в своїй діяльності одноразові SMS-паролі.

Останніми інноваціями, що одержали визнання у всьому світі, є такі винаходи, як платіжний мінітермінал, використання QR-коду для входу в Інтернет-банкінг, онлайн-інкасація та інші десятки різних мобільних додатків.

Місія банку: «допомагати економіці розвиватися, бізнесу - зростати, а приватним клієнтам - здійснювати мрії, надаючи фінансові послуги найвищої якості». Слоган банку: «ПриватБанк – беремо і робимо».

Стратегією банку є рівномірне зростання та перетворення на банк, що продовжує обслуговувати фізичних осіб і вибірково підсилює підрозділи, які обслуговують МСБ та корпоративних клієнтів. Корпоративна поведінка в ПриватБанку спирається на законність, прозорість, компетентність, дотримання прав та інтересів клієнтів, кредиторів банку, акціонерів та працівників і спрямована на зростання результативності діяльності банку, підтримку його прибутковості та фінансової стабільності [6].

Принципи і цінності, яких притримуються в ПриватБанку, перелічені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Принципи і цінності АТ КБ «ПриватБанку»

Назва	Характеристика
чесність	банк керується законами, етичними нормами і правилами чесного ведення бізнесу, здійснює свої зобов'язання та дорожить своєю репутацією;
якість	рівень обслуговування і якість надання послуг є основними критеріями для досягнення успіху. Зростання рівня обслуговування клієнтів виступає головним завданням всіх співробітників банку;
персонал	у ПриватБанку створені умови для своєчасного та відкритого спілкування, здорового робочого мікроклімату з дотриманням техніки безпеки. Також банк дає можливість індивідуально професійно зростати та самостверджуватись. ПриватБанк виявляє цікавість до належного дотримання трудового законодавства;
доходи	гарантією позитивного фінансового результату банку є клієнтоорієнтованість і здійснення прибуткових банківських операцій;
ухвалення рішень	банк впевнений в тому, що для того щоб досягати високих показників потрібно постійно зростати, а це досягається правильним розрахунком ризику операцій. Працівники та керівники банку в процесі прийняття рішення, спираються на внутрішні положення, політику та регулятивні акти схильності до ризиків, ліміти ризиків.

Органи управління Банку:

- вищий орган або акціонер. ПриватБанк сприяє реалізації та захищає права і законні інтереси акціонера;
- наглядова рада ПриватБанку. Вона здійснює стратегічне керування діяльністю банку, контроль за функціонуванням правління банку та захищає права акціонера. Результативне управління являє собою систему звітності Наглядової ради перед вищим органом;
- правління Банку. Керує поточною діяльністю банку, підзвітне вищому органу та наглядовій раді.

Єдиним акціонером ПриватБанку, якому припадає 100% акцій банку виступає держава в особі Кабінету Міністрів України (місцезнаходження: 01008, м. Київ, вул. Грушевського, буд. 12/2).

Держава в особі Міністерства фінансів України здобула права власності на 100% акцій банку 21.12.2016 р. В період з 2016 року до 2020

року в Україні кількість банків зменшилась майже на 36% – з 117 до 75 банківських установ (табл. 2.2, рис. 2.1).

Таблиця 2.2

Динаміка зменшення кількості банків в Україні протягом 2016-2020

рр., шт

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Кількість зареєстрованих банків	117	93	82	77	75
з них: державних	4	4	4	5	5
з іноземним капіталом	41	38	38	37	35

На рис. 2.1 можна помітити, що зменшення чисельності банківських установ відбулося внаслідок зменшення кількості банків з приватним капіталом, їх кількість за п'ять років знизилась з 72 до 35 банків, майже в два рази. Основною причиною цього стало те, що більшість дрібних банків були неспроможні здійснити докапіталізацію.

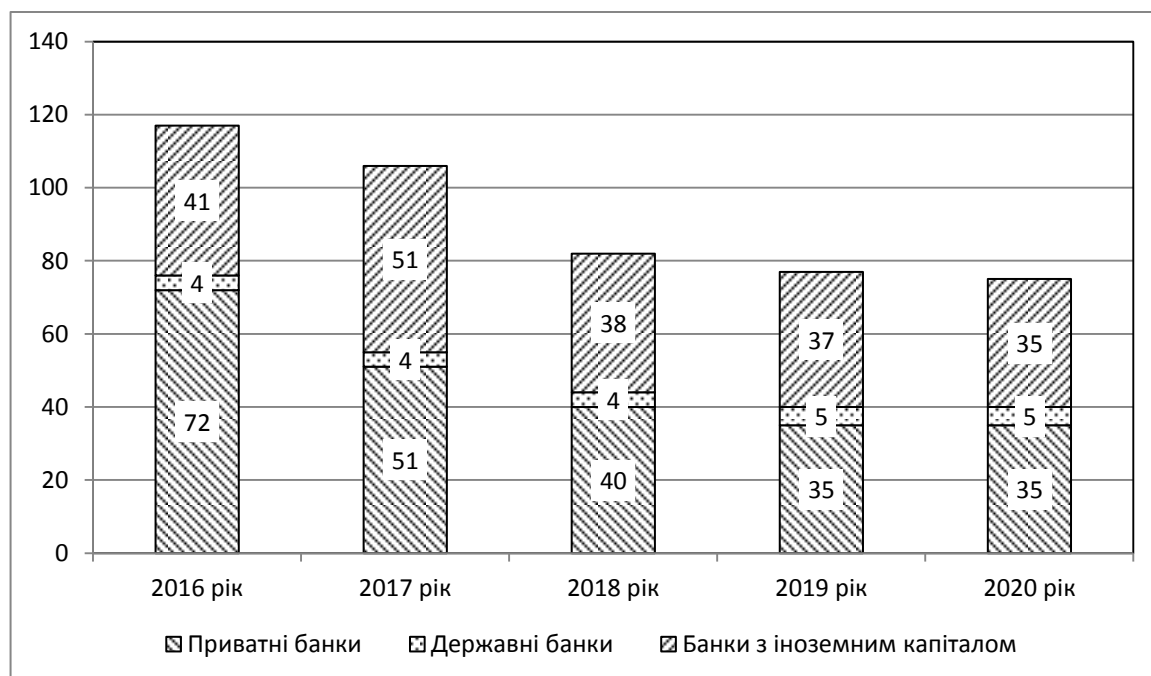

Рис.2.1. Динаміка скорочення кількості комерційних банків в Україні протягом 2016-2020 рр.

Так як підвищились вимога до мінімального розміру статутного капіталу, НБУ прагнув до оздоровлення банківської системи України завдяки вилучення з неї невеликих банків, які відкривались задля задоволення потреб певних масштабних підприємств. Такі банки більш вразливі в нестабільних економічних умовах та деколи вони використовувались з метою легалізації доходів, які отримані нечесним шляхом.

Чисельність банківських установ з іноземним капіталом зазнала незначних змін – скоротилась лише на 15%. Пояснення цього є те, що банки з іноземним капіталом відносяться до великих банків з уставним капіталом, який більше, ніж 500 млрд. грн. Окрім цього, дана категорія банків, має надійну підтримку зі сторони материнських банків. Таким чином, за останні п'ять років, які ми аналізуємо, чисельність банківських установ з іноземним капіталом зменшилась завдяки тим банкам, які або свідомо залишили український ринок через зниженням його привабливості внаслідок економічної та політичної ситуацій, що сформувалися, або змушені були залишити наш ринок внаслідок скасування ліцензії за рішенням Уряду (банки з російським капіталом).

На рисунку 2.1. також можна помітити, що за 2016-2020 рр. значно змінилась структура банківської системи України – українських банків налічується стільки ж, скільки банків з іноземними інвестиціями.

З 30.04.2019 власником банку є Держава в особі Кабінету Міністрів. Держава здійснює свої права власника банку, а органи управління АТ КБ «ПриватБанк» функціонують згідно з найкращими світовими практиками корпоративного управління, такими як: принципи організації економічного розвитку та співробітництва стосовно корпоративного управління для підприємств з державною часткою (OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises), принципи корпоративного управління для банків Базельського комітету з банківського нагляду (Corporate governance principles for banks by Basel Committee on Banking

Supervision), рекомендації європейської банківської організації стосовно внутрішнього управління (Guidelines on Internal Governance by European Banking Authority), які використовуються в розмірі, що не перешкоджає імперативним стандартам дійсного законодавства України.

Статутний капітал ПриватБанку складає 206059743960,00 гривень та розділений на 735927657 простих іменних акцій номінальною вартістю 280 гривень кожна [49].

Протягом 2020 року операції з купівлі/продажу акцій банку не здійснювалися. Всі операції з акціонером відбуваються на звичайних умовах. При прийнятті рішень стосовно проведення операцій з акціонером банк виходить із їх економічної доцільності.

ПриватБанк підтримує реалізацію та здійснює захисту прав і законних інтересів акціонера, передбачених статутом та дійсним законодавством України. Керування корпоративним правом держави втілює вищий орган. Виключною компетенція вищого органу включає в себе з'ясування питань, які передбачені статутом банку та чинним законодавством. Вищий орган не приймає участь і в поточному управлінні банком. Вищий орган окреслює базові (стратегічні) напрямки функціонування банку та схвалює звіти про їх виконання.

Обов'язки, права і відповідальність вищого органу визначались статутом банку та чинним законодавством України. Вищий орган має право одержати будь-яку інформацію з приводу фінансово-господарської діяльності банку, яка необхідна для виконання його повноважень, з урахуванням положень Закону України “Про банки і банківську діяльність” стосовно банківської таємниці.

В 2020 році продовжувалось поліпшення організаційної структури ПриватБанку згідно з затвердженою стратегією розвитку банку. Була замінена внутрішня організаційна структура в певних підрозділах (напрямок маркетингу, напрямок фінансового моніторингу та інші).

Банк пропонує універсальне обслуговування для широкого кола клієнтів, будучи передовим на українському ринку в роздрібному сегменті, жваво просуває послуги для малого та середнього бізнесу та частково працює в корпоративному секторі. Основу ресурсної бази банку становлять кошти фізичних осіб в національній валюті, із значною часткою поточних рахунків. Стратегічною метою банку є нарощування якісного кредитного портфеля роздрібних кредитів та кредитів МСБ. Банк має потужну транзакційну платформу Приват24, що дозволяє ефективно обслуговувати операції з ведення рахунків клієнтів всіх сегментів та зумовлює високий рівень комісійних доходів. Поряд з online-сервісами банк має розгалужену мережу відділень, терміналів самообслуговування та банкоматів, що дають змогу надавати послуги на всій території країни (винятком є тимчасово окуповані території).

В діяльності Банку перевага надається напрямку підвищення якості процесів обслуговування клієнтів, з обов'язковим дотримання вимоги законодавства, розвиток кредитування з підтриманням високої якості кредитний портфель, вдосконалення та розробка банківських продуктів/послуг, оптимізація інфраструктури.

Визнання результатів та продуктивності діяльності Банку підтверджується у різних номінаціях. Так, в 2020 році банк потрапив до десяти найкращих банків Центральної та Східної Європи за версією одного з авторитетного економічного видання британського Euromoney, одержавши номінацію «CEE's best bank transformation». Також АТ КБ «ПриватБанк» перший з українських банків, який потрапив в рейтинг кращих банків регіону за весь час існування «Euromoney's Awards for Excellence» і один з небагатьох місцевих банків, який було додано до регіонального рейтингу поряд з провідними європейськими та американськими банками.

10 грудня 2020 року міжнародне рейтингове агентство Moody's підняло рейтинг ПриватБанку з Саа1 до В3 по довгостроковим депозитам в іноземній валюті.

21 жовтня 2020 року міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings схвалило рейтинг ПриватБанку на рівні «стабільний». ПриватБанк відводить велику увагу сфері розроблень і досліджень, стимулює розвиток інновацій в банку. Старання банку в цьому напрямку направлені на розробку нових продуктів та зростання доступності сервісів для клієнтів банку. Як результат, ПриватБанк в рейтингу World's Best Digital Banks, який веде американський журнал Global Finance визнали найкращим українським цифровим банком 2020 року. До цього рейтингу увійшли найбільш інноваційні банки країн Америки, Європи, Африки та Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Даний рейтинг був сформований за такими критеріями: збільшення користувачів цифрових сервісів, ефективність стратегії залучення та обслуговування цифрових клієнтів, дизайн і функціональність мобільних додатків та веб-сайтів банків.

Банк не зупиняється в розвитку своїх інновацій. В 2020 році Банк запустив перші в Україні біометричні платіжні POS-термінали з технологією FacePay24, разом з SM POS та UKey почав впроваджувати програмні PPO для бізнесу (цілісне рішення в одному пристрої, що поєднує в собі сучасний мобільний POS-термінал з платіжними функціями, касовий апарат та систему обліку товарів), впровадив можливість платежів в чат-ботах популярного месенджера Viber, використовуючи інтернет-еквайрінг LiqPay, першим в Україні відкрив випуск платіжних карток міжнародної системи UnionPay International, а в жовтні запустив перший в Україні онлайн сервіс підписки та керування постачальниками комунальних послуг.

Банк також продовжує розвивати мережу банкоматів та терміналів, оновлює самі пристрої, їх програмне забезпечення та додає нові можливості послуг.

АТ КБ «ПриватБанк» становить четверту частину всієї загальної банківської системи України, він системно важливий і найбільший ощадний спеціалізований банк, що обслуговує третину вкладів населення [50, с. 90].

Головний офіс ПриватБанку знаходиться у м. Дніпро (минулий Дніпропетровськ). Він має представництва за кордоном. Бренд «ПриватБанк» об'єднує такі банки: ПриватБанк (Україна), AS PrivatBank (Латвія) та його філії у Італії та Португалії. Також є філія на Кіпрі та представництва у Алма-Аті та Пекіні.

Кабінет Міністрів України 18 грудня 2016 року ухвалив пропозицію Національного банку України стосовно націоналізації ПриватБанку. Тих, хто хоча б раз у житті використовував послуги ПриватБанку, налічується понад 20 мільйонів – це половина всіх користувачів банківських послуг в Україні від приватних осіб до підприємців та компаній. На постійній основі використовують послуги ПриватБанку практично 18 мільйонів українців, а клієнтів банкінгу Приват24 зараз налічується 13,5 мільйонів.

ПриватБанк є доказом того, що державна організація може і має бути ефективною та прибутковою. Розмір чистого прибутку ПриватБанку у 2020 році склав – 24,3 млрд грн. Це 61,2% загального обсягу прибутків українських банків за рік. Після націоналізації банк оплатив до бюджету 55,4 млрд. грн. дивідендів.

Працівники ПриватБанку роблять все, щоб банківське обслуговування було безпечним та зручним для клієнтів. АТ КБ «ПриватБанк» пропонує дистанційне обслуговування та більш ніж 176 цифрових сервісів. Клієнти ПриватБанку мають змогу зручно використовувати платіжні картки, та під час пандемії COVID-19 банк забезпечив повноцінний безконтакт за допомогою віртуальних карт, які миттєво оформляються завдяки додатку Приват24.

2.2. Аналіз доходів та витрат АТ КБ «ПриватБанк»

Найважливіший фактор, який здійснює вплив на суму всіх видів прибутку банку - це розмір доходу банку, який одержується в процесі функціонування. Доходи виступають основою для розвитку діяльності банку.

Головна частка надходжень банку виступає джерелом покриття витрат, які стосуються функціонування банківської установи.

Певна частина доходів банку виступає джерелом створення його чистого прибутку. За допомогою прибутку банк створює фонди та резерви задля подальшого розвитку банку та зниження ризиків [51, с. 62].

Доходи банку поділяються на процентні та непроцентні. Процентними доходами називаються: процентні доходи за коштами, які розміщені в НБУ; за операціями репо; за коштами до запитання; за короткостроковими депозитами; за депозитами овернайт; процентні доходи за коштами, які розміщені в інших банках; за кредитами овернайт; за довгостроковими та короткостроковими кредитами й депозитами; за фінансовим лізингом; за овердрафтом; процентні доходи за кредитами суб'єктам господарської діяльності; за дисконтними векселями; за факторинговими операціями та іншими кредитами, які надані суб'єктам господарської діяльності; процентні доходи за кредитами фізичним особам; процентні доходи за цінними паперами та інші.

Непроцентними доходами банку є: комісійні доходи за операціями з банками: від розрахунково-касового обслуговування, від операцій з валютою; за операціями з цінними паперами, комісійні доходи за операціями з клієнтами: від кредитного обслуговування, за операціями з цінними паперами; результат від торговельних операцій, а також інші банківські операційні доходи та інші небанківські операційні доходи (доходи, які не відносяться до основної діяльності банку, проте забезпечують її здійснення, доходи від продажу нематеріальних активів, основних засобів та від фінансових інвестицій; доходи за аудиторські послуги, від орендних операцій тощо).

Чим більший спектр надання фінансових послуг банком своїм клієнтам, тим більший прибуток одержується в банківський капітал інвесторами. Виходячи з цього, будь-який банк спрямований на збільшення

обсягу послуг, які надаються, тобто на збільшення своїх активів і пасивів, які при нормальних умовах призводять до підвищення його прибутку.

Прибуток створює гарантії для подальшого функціонування банку, оскільки лише прибуток і його накопичення у вигляді різноманітних фондів дає змогу обмежувати і переборювати ризики, пов'язані з функціонуванням банку» [53, с. 170].

У 2020 році джерела прибутку АТ КБ «Приватбанк» суттєво не змінилися, хоча і знаходилися під впливом макроекономічних тенденцій. З одного боку, в 2020 році на доходи банку дуже вплинули обмеження стосовно коливання комісійного доходу, нарощування кредитування, а з іншого боку, тренд зниження процентних ставок на ринку сприяв зменшенню вартості ресурсів.

Також у минулому році збільшилась волатильність макрофакторів, які зумовили вагомий результат від фінансових активів та переоцінок позиції.

Розмір чистого прибутку банку за 2020 рік склав 24,3 млрд. грн., цей показник залишається максимальним фінансовим результатом усього банківського сектору України (рис. 2.2.). Лінія тренду свідчить про те, що розмір чистого прибутку АТ КБ «ПриватБанк» має позитивну тенденцію.

Чистий процентний дохід був в розмірі 21,6 млрд. грн., збільшився у порівнянні з 2019 роком практично на 10%. Окрім цього, АТ КБ «ПриватБанк» був змушений створити додаткові резерви задля зменшення корисності по кредитним операціям, внаслідок впливу коронакризи на економічну діяльність позичальників.

Розмір цього резерву склав 1,25 млрд. грн. Якщо вирахувати резерв на зменшення корисності, то виявиться, що чистий процентний дохід ПриватБанку є практично стабільним – 19,8 млрд. грн. в 2020 році (19,7 млрд. грн. в 2019 році).

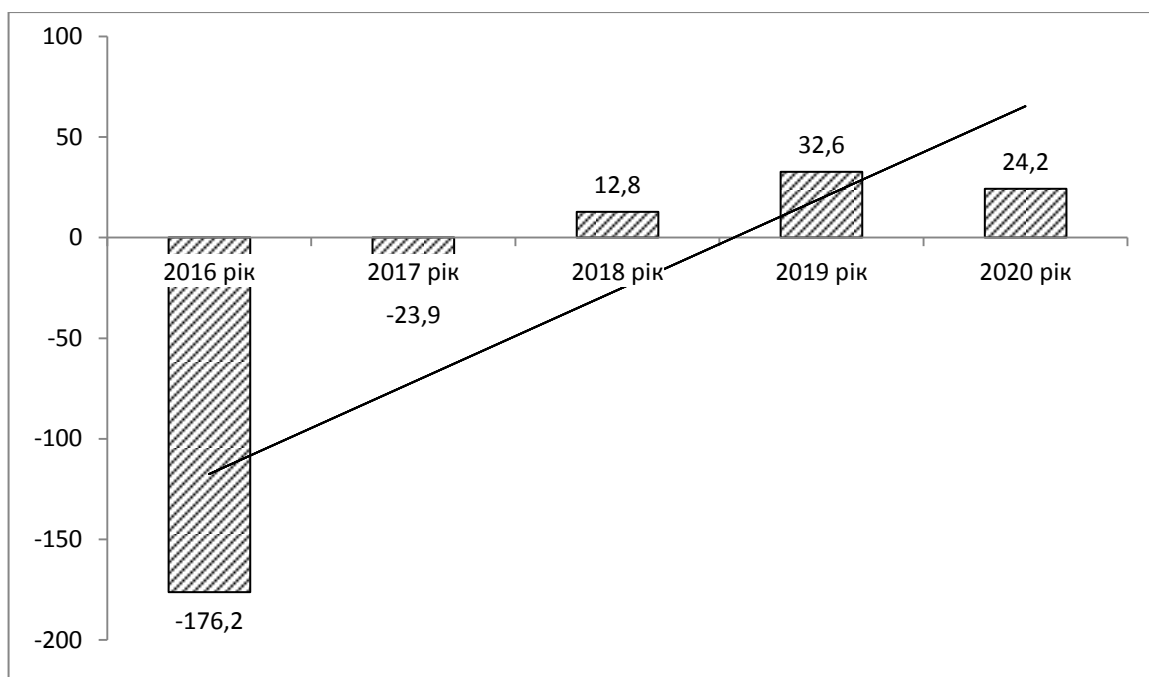

Рис. 2.2. Чистий прибуток (збиток) ПриватБанку за 2016-2020 рр, млрд.грн.

Варто зазначити, що протягом останніх п'яти років чистий прибуток АТ КБ «ПриватБанк» зріс більш ніж у 8 разів. Такий фінансовий результат є одним з найкращих у банківській системі нашої країни. Нагадаємо, що АТ КБ «ПриватБанк» дістався державі у 2016 році, коли розмір його збитків сягав більш ніж 176 млрд. грн. Так як ця банківська установа завжди була однією з найбільших, то її банкрутство дуже негативно відобразилось би на загальній економіці країни і спричинило би великі втрати серед клієнтів банку. Це б посприяло остаточній втраті довіри клієнтів у банківську систему та державу в цілому. Саме тому держава мала врятувати банк шляхом його націоналізації та погашення всіх боргових зобов'язань. На ці дії було витрачено 155 млрд. грн з державного бюджету. Проте метою націоналізації банку було фінансове оздоровлення до 2022 року з подальшим його продажем, задля повернення коштів.

Збільшення обсягу сукупних доходів банку було зумовлено ростом як чистих процентних доходів, так і чистих комісійних доходів (рис. 2.3).

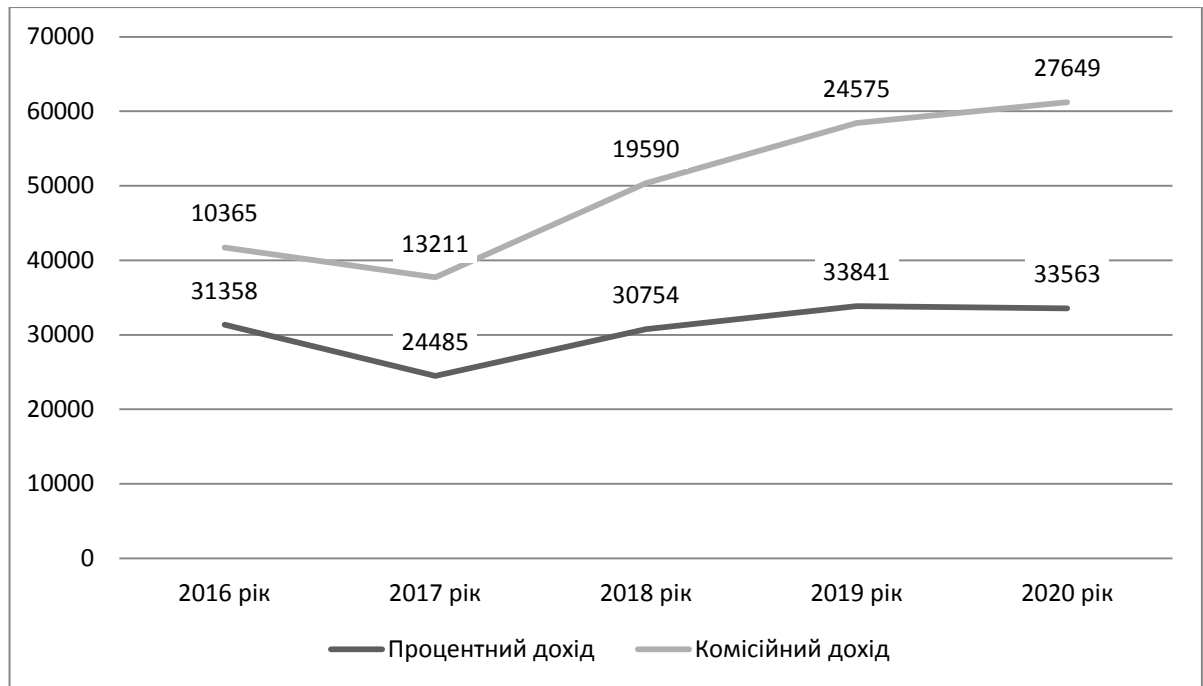

Рис. 2.3. Динаміка процентного та комісійного доходів АТ КБ «ПриватБанк» за 2016-2020 рр, млн. грн

Чистий комісійний дохід АТ КБ «ПриватБанк» поступово зростає, в 2020 році він досягав рівня 27,6 млрд. грн, а в 2019 році - 24,6 млрд. грн. Динаміка комісійних доходів зумовлена переглядом тарифів банку та збільшенням розміру платежів клієнтів. Торговий результат сформований в основному завдяки операціям з купівлі-продажу валюти, у 2020 році він становив 3,1 млрд. грн. Окрім цього, деяка частка прибутку банку є наслідком впливу макроекономічних факторів. Світова економіка та економіка України зазнала певних змін і це обумовило зростання справедливої вартості облігацій внутрішньої державної позики, які були одержані в якості внеску в статутний капітал банку при націоналізації. В результаті цієї переоцінки ПриватБанк в 2020 році одержав 16 млрд. грн. прибутку. В той же час така переоцінка певною мірою нівелює від'ємний вплив на наслідки банку коливань валютних курсів, що протягом 2020 року призвело до -7,5 млрд. грн. збитків.

Операційні та адміністративні витрати ПриватБанку склали 18 млрд. грн., з них майже 0,7 млрд. грн. сплачено на особливі бонусні виплати

співробітникам відділень за підвищений ризик в робочий час в умовах карантину та коронавірусу; 0,3 млрд. грн. – на дезінфекцію відділень, терміналів, банкоматів, а також на захисні матеріали. Отже, результативність 2020 року є відбиттям поступового впливу пандемії коронавірусної інфекції COVID-19 та здійснених можливостей швидкої адаптації банку та його сервісів до нових вимог клієнтів та ринку. У 2021 році АТ КБ «ПриватБанк» продовжує розвивати свої сервіси та продукти, пропонує своїм клієнтам інноваційні послуги, вдосконалює роботу відділень та платіжну інфраструктуру, стрімко розвиває кредитування, розширює продуктову лінійку для різних сегментів клієнтів та зважено підходить до оцінки ризиків.

Основні пріоритети ПриватБанку на найближчий час:

- продовжувати нарощувати якісний кредитний портфель, в якому буде переважати роздрібний сегмент;
- підтримувати оптимальний та достатній рівень ресурсної бази при подальшій політиці зниження вартості;
- внести зміни у внутрішні бізнес-процеси, завдяки чому зросте якість обслуговування клієнтів та ефективність бізнесу;
- оптимізувати та привести до гідного стану регіональну мережу відділень та банківську інфраструктуру;
- розробити та впровадити якісні та інноваційні сервіси і продукти.

У 2020 році АТ КБ «ПриватБанк» продовжував триматись на домінуючій позиції банківського сектору України з позиції кількості клієнтів, які вважають, що ПриватБанк – це їх основний банк, та також з огляду на фінансові показники.

Тим часом прибуток будь-якою ціною не є основним пріоритетом банку. Його ключова мета полягає в забезпеченні довгострокової стійкості бізнес-моделі компанії. Підтвердженням цієї стійкості та безупинного розвитку банку виступає збільшення кількості активних клієнтів [54, с. 282].

Також ПриватБанк вкладає кошти в розвиток офлайн-бізнесу, в результативність та зручність роботи відділень. АТ КБ «ПриватБанк» в

грудні 2020 року відкрив відділення нового формату, Concept Store Банку. У цьому відділенні відображається гармонійне поєднання сучасного дизайну, найсучасніших технологій та відмінного банківського сервісу. У ньому клієнти банку мають змогу не лише одержувати фінансові послуги, а й проводити заходи, зустрічі чи просто працювати у комфортних умовах.

В Україні починаючи з кінця 2013 року політичне становище характеризувалось нестабільністю, результатом якої стало погіршення стану державних фінансів та різка девальвація національної валюти країни відносно базових іноземних валют. Та вже наприкінці 2016 року найбільший український кредитно-фінансовий інститут – «Приватбанк» збанкрутував та був націоналізований.

За результатами першого півріччя 2021 року АТ КБ «ПриватБанк» одержав прибуток у розмірі 11,6 млрд грн. Розмір прибутку від обслуговування клієнтів та банківських операцій за перше півріччя 2021 року склав 17,4 млрд грн, цей показник на 35% більше, ніж у першому півріччі 2020 року.

Розмір коштів клієнтів у банку на кінець першого півріччя 2021 року в порівнянні з минулорічними показниками збільшився на 14%, до 305 млрд грн. Число активних клієнтів-фізичних осіб ПриватБанку за результатами півріччя збільшилось на 500 тис, кількість клієнтів-підприємців зросла на 76 тис, а число клієнтів-користувачів додатком Приват24 збільшилось на 1,2 млн осіб. Зростання клієнтської бази банку та величини платіжних операцій призвели до зростання комісійних доходів банку на 30% до 10,6 млрд грн.

Обсяг чистого процентного доходу порівнюючи з першим півріччям минулого року збільшився на 25% й становить 13,3 млрд грн. Розмір кредитного портфелю ПриватБанку у порівнянні з першим півріччям 2020 року зріс на 11% до 62,5 млрд грн завдяки розвитку кредитування малого та середнього бізнесу.

Цікаво, що стрімкий розвиток системи цифрових послуг банку та мережі #cashless дав змогу ПриватБанку у 2020 році в умовах спаду темпів

ділової активності підвищити чистий комісійний дохід на 3% - до 18,8 млрд грн. Чистий процентний дохід зріс на 10% внаслідок зниження ціни на ресурси.

Розмір чистого кредитного портфелю банку знизився на 8% до 55,0 млрд грн в результаті призупинення зростання кредитних лімітів під час карантину та встановлення більш консервативних вимог до позичальників. Виходячи з цього, відповідальне кредитування уберігає клієнтів від поспішних фінансових рішень в напружених економічних умовах, внаслідок пандемії.

У цілому від банківських операцій та обслуговування клієнтів у 2020 році АТ КБ «ПриватБанк» одержав 27,2 млрд грн прибутку. В 2020 році операційні та адміністративні витрати банку збільшились на 19%, при цьому витрати на оплату праці персоналу збільшились на 12% та склали 15,7 млрд грн.

Боротьба з наслідками пандемії COVID-19 спричинила зростання витрат ПриватБанку на спеціалізовані виплати персоналу відділень банку, витрати на захисні товари та дезінфекцію 7600 банкоматів та 2000 відділень, купівлю медичного обладнання, зокрема 27 апаратів штучної вентиляції легенів для лікарень України.

Довіра клієнтів до державного ПриватБанку підвищується кожного року. Розмір коштів клієнтів у ПриватБанку на кінець 2020 року у порівнянні з минулорічними показниками збільшився на 29% до 309,5 млрд грн. Чисельність клієнтів-фізичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» за підсумками 2020 року зросла на 1,2 млн, кількість клієнтів-підприємців зросла на рекордні 122 тисяч.

Для ПриватБанку важливо бути надійним партнером та фінансовим радником для своїх клієнтів і він сподівається на надання якісних потрібних послуг у 2021 році і в подальшому.

Динаміка показників фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» зображені у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка показників фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» за
2016-2020 роки, млн грн.

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відношення 2020 р. до 2016 р.	
						млн. грн	%
Процентні доходи	31358,0	24485,0	30754,0	33841,0	33563,0	2205,0	107,03
Чистий процентний дохід	1994,0	6111,0	16752,0	19667,0	21961,0	19967,0	1101,35
Комісійні доходи	10365,0	13211,0	19590,0	24575,0	27649,0	17284,0	266,75
Чистий комісійний дохід	8160,0	10194,0	15188,0	18189,0	18761,0	10601	229,91
Процентні витрати	29364	18374	14002	14095	12266	-17098	41,77
Комісійні витрати	2205	3017	4402	6386	8688	6483	394,01
Адміністративні та інші операційні витрати	9906	12194	13988	6576	6315	-3591	63,75
Податок на прибуток	576	19	-9	-2073	-4403	4979	-
Чистий прибуток/збиток	-176238,0	-23914,0	12870,0	32609,0	24318,0	200556,0	-

Аналіз динаміки показників фінансових результатів свідчить про те, що головним джерелом прибутку для банку є процентний дохід, який за 2016–2020 роки збільшився на 19967,0 млн. грн, тобто вкладення в активи є результативними, а приріст прибутку отримано якраз за рахунок ефективного управління активами і пасивами. За всіма доходними показниками можна помітити значний приріст, особливо розмір чистого прибутку. Чистий процентний дохід зростав в результаті збереження високого процентного спреду – протягом року ставки за зобов'язаннями та активами спадали паралельно.

Варто звернути увагу на те, що за останні 5 років значно зросли комісійні витрати, майже в чотири рази. Проте обсяг процентних витрат скоротився на 17098 млн. грн, хоча все одно основну частку витрат АТ КБ «ПриватБанк» становлять процентні витрати.

Прибутковість комерційного банку виступає багатогранною економічною категорією, яка одночасно поєднує в собі одержані результати від здійснення діяльності підприємством, так і його здатність одержувати прибуток як основне джерело розширеного відтворення в подальшому.

Сума прибутку банку відображає безвідносний ефект від здійснення діяльності, а рентабельність окреслює міру даної ефективності, себто релятивний рівень прибутковості організації або продукції, що виробляється. Рентабельність дає змогу уявити чи достатній рівень прибутку у порівнянні з іншими конкретними показниками, які несуть вплив на здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства. В процесі розрахунку показника рентабельності прибуток зіставляється з факторами, які є найвпливовішими.

Головними макроекономічними ризиками на 2021 рік є різке погіршення епідеміологічної ситуації (і у відповідь посилення карантинних заходів), відчутне послаблення зовнішнього попиту на товари українського експорту, а також розбалансування державних фінансів і нездатність України заручитися зовнішнім фінансуванням. У разі не погіршення ситуації з рівнем захворюваності та не впровадження надалі жорсткіших обмежень, вже починаючи з II кварталу і до кінця 2021 року економіка вийде на позитивну динаміку.

Помітний ріст юридичних ризиків, який викликаний відміною погоджених з МФО антикорупційних реформ. Що стосується прямих геополітичних ризиків, то вони незначно змінилися.

Керівники продовжують стежити за становищем розвивання актуальних ситуацій з приводу поширення коронавірусної інфекції та

карантинних умов та здійснює заходи, якщо в цьому є необхідність, з метою зниження всіх негативних наслідків.

В цілому 2020 рік є роком розповсюдження пандемії коронавірусу (COVID-19), внаслідок чого виникла рецесія світової економіки та значне сповільнення економічної активності в Україні. В умовах карантину Банк оперативно реагував на зміни та забезпечив безперебійну роботу відділень, підтримку своїх клієнтів та захист персоналу. Так, з початку поширення коронавірусу та введення карантинних обмежень, банком запропоновано та розроблено підтримку клієнтів через «кредитні канікули», різноманітні програми реструктуризації, зниження тарифів на банківські операції. Всередині банку активно йшов перегляд процесів діяльності та оптимізації продуктів та каналів надання послуг. Крім того, першочерговою задачею було забезпечення безперебійного якісного процесу обслуговування клієнтів з врахуванням організації роботи мережі відділень та офісів в умовах карантинних обмежень та підвищених вимог до захисту співробітників.

АТ КБ «ПриватБанк» не спиняє кількісний та якісний розвиток послуг, приділяє увагу розвитку технології Приват24, ІТ системи та процесінгу, розвитку безготівкових та безконтактних платежів, біометрії, що направлено на ріст об'єму діючих банківських карточок, здійснених операцій в цифрових каналах, ТСО та АТМ.

2.3. Аналіз абсолютних та відносних показників прибутку комерційного банку

Нині банкам доводиться здійснювати свою діяльність у досить напружених умовах, спричинені політичною нестабільністю, кризою, військовими діями. На сьогодні розвиток та вдосконалення функціонування банківських установ мають стати основною ціллю в процесі формування результативного ринкового середовища в Україні.

Базовим абсолютним показником, який використовується для надання оцінки економічного підсумку функціонування банку, є прибуток. Прибуток комерційного банку – це фінансовий підсумок його діяльності, переважання доходів над витратами [55, с. 13].

Прибуток виконує важливу роль у функціонуванні комерційного банку, оскільки є джерелом росту власного капіталу банку, страхового і резервного фондів. У прибутку фіксуються не тільки результати діяльності банку, а й відображаються основні кількісні та якісні сторони його діяльності: обсяг активів і кредитів, якість послуг та складові, застосування основних фондів тощо.

Загальний обсяг прибутку характеризується як різниця між загальною сумою доходів банку та загальною сумою витрат банку. Складовими сумарного прибутку банку є:

- прибуток від операційної діяльності, у тому числі отриманої внаслідок переважання суми одержаних відсотків над сумою оплачених відсотків і різниця між одержаними та оплаченими комісійними валютними операціями;
- прибуток від побічної діяльності;
- інший прибуток, у тому числі сальдо штрафів, одержаних та оплачених, а також минулорічні відсотки і комісійні.

При цьому, прибуток комерційного банку в абсолютному вираженні обчислюється в кількох видах:

- відсотковий прибуток (чистий дохід за відсотками) дорівнює різниці між відсотковими доходами і відсотковими витратами;
- балансовий прибуток, який дорівнює сумі відсоткового прибутку і безвідсоткового доходу за мінусом безвідсоткових витрат плюс (мінус) зміни резерву на можливі втрати з позик;
- чистий прибуток, який дорівнює балансовому прибутку, мінус податки, які сплачені з прибутку, плюс (мінус) непередбачувані доходи (витрати).

Загалом, прибуток, який знаходиться у розпорядженні банку, залежить від трьох чинників (вагомих компонентів): дохід, витрати і податки, сплачувані до бюджету. Для аналізу зіставляють темпи росту даних компонентів, що дозволяє оцінити який із чинників позитивно чи негативно вплинув на прибуток. Аналіз здійснюють використовуючи мультиплікативну факторну модель [56, с. 315].

Як відомо, один із методів економічного аналізу – це факторний аналіз, який використовують для виявлення причин зміни абсолютних і відносних показників, а також ступеня впливу різних причин на величину зміни показника.

По характеру взаємозв'язку між показниками вирізняють методи детермінованого і стохастичного факторного аналізу.

Стохастичний факторний аналіз – це методика дослідження факторів, у яких зв'язок з результативним показником є частковий, імовірнісним (кореляційним).

Детермінований факторний аналіз - це методика дослідження впливу чинників, зв'язок яких із результативним показником носить функціональний характер – виражається у вигляді функції.

У детермінованому аналізі застосовуються такі факторні моделі:

- адитивні моделі, які являють собою алгебраїчну суму факторів і мають вигляд:

$$Y = X_1 + X_2 + X_3 + \dots + X_n \quad (2.1)$$

До таких моделей відносять, наприклад, показник обсягу виробництва товарів у поєднанні з обсягом випуску певних виробів або обсягу випуску товарів в конкретних підрозділах;

- мультиплікативні моделі, які являють собою добуток факторів і мають вигляд:

$$Y = X_1 \times X_2 \times X_3 \times \dots \times X_n \quad (2.2)$$

Прикладом мультиплікативної моделі є двофакторна модель обсягу валової продукції (ВП): $ВП = ЧР \times ГВ$, де ЧР – чисельність працівників, ГВ – середньорічне вироблення одного працівника;

- кратні моделі, які являють собою частку від ділення двох факторів і мають вигляд:

$$Y = X_1/X_2 \quad (2.3)$$

Прикладом кратної моделі є двофакторна модель рентабельності сукупних активів підприємства (R), яка розраховується діленням суми прибутку (П) на середньорічну вартість (A): $R = П/A$;

- змішані (комбіновані) моделі – являють собою поєднання різних комбінацій попередніх моделей:

$$Y = \frac{(X_1+X_2)}{X_3}; Y = \frac{X_1}{(X_2+X_3)}; Y = X_1 \times \frac{X_2}{X_3}; Y = X_1 \times (X_2 + X_3) \text{ та ін.} \quad (2.4)$$

Перелічимо головні етапи економічного факторного аналізу:

- відбір факторів для аналізу досліджуваних показників;
- класифікація та систематизація показників з ціллю забезпечення системного підходу;
- формування взаємозв'язків між результативними та факторними показниками;
- розрахування впливу факторів та оцінка ролі кожного з них у зміні величини результативного показника;
- практичне використання факторної моделі для управління економічними процесами.

Застосування прибутку як показника оцінки фінансових результатів діяльності ускладнено відмінностями в масштабах діяльності як між різними банками, так і в одному банку в різні проміжки часу. Для порівняння прибутковості різних банків та аналізу прибутковості потрібно розрахувати відносні показники прибутковості (рентабельності). Для цього використовують:

- показник поточної прибутковості, який розраховується як співвідношення прибутку із загальною сумою активів (П/А);
- показник середнього обсягу прибутку на 1 грн акціонерного (статутного капіталу), на 1 акцію (П/К);
- показник прибутковості доходів – маржа банку. Він визначається через співвідношення прибутку до загальної суми доходів банку, і показує, яка частка доходів комерційного банку залишається у його розпорядженні. (П/Д).

Таблиця 2.4

Розрахунок основних показників прибутковості АТ КБ «ПриватБанк» за 2016-2020 рр., %

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відношення 2020 р. від 2016 р. (+, -)
Прибутковість активів (ROA)	-55,81	-9,59	4,31	10,53	6,36	62,17
Прибутковість капіталу (ROE)	-674,00	-120,02	40,89	59,80	46,03	720,03
Чистий спред (ЧС)	6,87	3,99%	5,63	6,96	6,25	-0,62
Чиста процентна маржа (ЧПМ)	1,66	1,95	6,20	7,63	6,61	-1,05
Показник поточної прибутковості	0,86	-0,09	0,05	0,11	0,06	-0,8
Показник середнього обсягу прибутку	6,69	-1,01	0,41	0,59	0,46	-6,23
Показник прибутковості доходів	0,99	0,96	1,18	0,94	1,07	0,08

Розрахунок основних показників прибутковості ПриватБанку відображається в таблиці 2.4.

Аналізуючи основні показники прибутковості АТ КБ «ПриватБанк», варто зазначити, що в 2018-2020 рр. всі показники відповідали рекомендованим значенням, проте у 2016 та 2017 рр. показники

прибутковості активів, прибутковості капіталу та чиста процентна маржа не відповідають нормі.

По показнику прибутковості активів можна свідчити, що у 2018-2020 рр. АТ КБ «ПриватБанк» ефективно використовував наявні ресурси, а в 2016-2017 рр. – неефективно, так як в ці роки значення показника було нижчим за 1%.

По показнику прибутковості капіталу також у 2016-2017 рр. значення значно відхиляється від норми, рекомендоване значення цього показника становить не менше 15%, у 2018-2020 рр. показник прибутковості капіталу відповідає нормативному значенню. Цей показник показує скільки чистого прибутку припадає на 1 грн власного капіталу.

Чистий спред відображає рівень узгодженості відсоткової політики банку по кредитним і депозитним операціям. Цей показник за всі досліджувані роки відповідає нормі (рекомендоване значення чистого спреду становить не менше 1,25%).

Чиста процентна маржа оцінює можливість комерційного банку створити чистий відсотковий дохід, використовуючи загальні активи. Тобто цей показник відображає структуру активів банку. У 2016 та 2017 рр. даний показник також був нижче нормативного значення і це сигналізувало про загрозу банкрутства. До основних причин зниження процентної маржі відносять зниження відсоткових ставок за кредитами, зменшення питомої ваги дохідних активів у загальному обсязі, підвищення цін на ресурси, некоректна відсоткова політика. Рекомендоване значення на цим показником становить 4,5%, у 2018-2020 рр. показник навіть вище оптимального. Чиста процентна маржа визначає скільки чистого відсоткового доходу приносить 1 грн робочих активів.

Вагому роль у діяльності банків відіграє прибутковість банку. Загальна і точна оцінка прибутковості банку дає змогу одержати максимально інформації необхідної для здійснення аналізу фінансової стійкості банку. Зазначена оцінка викликана потребою отримання чіткішого та

об'єктивнішого логічного висновку стосовно перспектив розвитку та фінансового становища банку як для його клієнтів, кредиторів, вкладників, так і для НБУ, який постійно наглядає за діяльністю банківських організацій. Якщо ефективно управляти банківською прибутковістю, її достовірною оцінкою і об'єктивним аналізом, то це призведе до досягнення тактичних та стратегічних фінансових цілей банку [57, с. 145].

Дослідження відомих способів аналізу прибутковості банківських установ дало зрозуміти, що найоб'єктивнішу оцінку прибутковості можна отримати, шляхом визначення рейтингів рентабельності вітчизняних банків і використання системи відносних показників, таких як: рентабельність власного капіталу (ROE) та прибутковість активів (ROA).

Головним показником прибутковості банківських установ виступає прибутковість активів. Цей показник визначає чи ефективно функціонує банк, тобто який середній розмір прибутку отриманий однією одиницею активів. Інформація стосовно прибутку на кошти акціонерів вміщує в себе показник прибутковості акціонерного капіталу. Даний показник характеризує, в якому розмірі чистий прибуток після вирахування податків одержаний на одну грошову одиницю акціонерного капіталу банку.

Використовуючи систему перелічених показників можна в реальних умовах дати оцінку прибутковості та ефективності діяльності банку як клієнтам банку, так і адміністрації. Відмітимо, що показник (ROA) містить в собі цінну інформацію для клієнтів банку та органів банківського нагляду, а показник рентабельності власного капіталу (ROE) є більш важливим саме для власників банку.

Прибутковість банку відтворює вагому роль у функціонуванні банків. Різностороння і влучна оцінка прибутковості банківської установи дає змогу одержати якомога більший обсяг даних для аналізування фінансової стійкості банківських установ. Це потрібно для того, щоб одержати більш чіткий та суттєвий висновок з приводу фінансового стану та розвитку банку на найближче майбутнє як для його клієнтів, вкладників, кредиторів, так і для

НБУ, мета якого полягає в безупинному нагляді за роботою банківських установ. Діюче керування банківською прибутковістю, її вірна оцінка і справедливий аналіз зумовить досягнення стратегічних і тактичних економічних цілей банку [59, с. 30].

Висновки до розділу 2

1. Основу ресурсної бази банку становлять кошти фізичних осіб в національній валюті, із значною часткою поточних рахунків. Стратегічною метою банку є нарощування якісного кредитного портфеля роздрібних кредитів та кредитів МСБ. Банк має потужну транзакційну платформу Приват24, що дозволяє ефективно обслуговувати операції з ведення рахунків клієнтів всіх сегментів та зумовлює високий рівень комісійних доходів. Поряд з online-сервісами банк має велику кількість відділень, терміналів самообслуговування та банкоматів, що дають змогу надавати послуги на всій території країни (винятком є тимчасово окуповані території).

2. АТ КБ «ПриватБанк» становить четверту частину всієї загальної банківської системи України, він системно важливий і найбільший ощадний спеціалізований банк, що обслуговує третину вкладів населення.

3. Об'єм чистого прибутку АТ КБ «ПриватБанку» у 2020 році склав – 24,3 млрд грн. Це 61,2% загального обсягу прибутків українських банків за рік. Після націоналізації банк оплатив до бюджету 55,4 млрд. грн. дивідендів.

4. За результатами першого півріччя 2021 року АТ КБ «ПриватБанк» одержав прибуток у розмірі 11,6 млрд грн. Розмір прибутку від обслуговування клієнтів та банківських операцій за перше півріччя 2021 року склав 17,4 млрд грн, цей показник на 35% більше, ніж у першому півріччі 2020 року.

5. Протиборство з наслідками пандемії COVID-19 спричинила зростання витрат ПриватБанку на спеціалізовані виплати персоналу відділень

банку, витрати на захисні товари та дезінфекцію 7600 банкоматів та 2000 відділень, купівлю медичного обладнання, як мінімум 27 апаратів штучної вентиляції легенів для лікарень України.

6. Аналіз динаміки показників фінансових результатів свідчить про те, що головним джерелом прибутку для банку є процентний дохід, який за 2016–2020 роки збільшився на 19967,0 млн. грн, тобто вкладення в активи є результативними, а приріст прибутку отримано якраз за рахунок ефективного управління активами і пасивами. За всіма доходними показниками можна відмітити значний приріст, особливо розмір чистого прибутку. Чистий процентний дохід зростав в результаті збереження високий процентний спред – протягом року ставки за зобов'язаннями та активами спадали паралельно

7. Аналізуючи основні показники прибутковості АТ КБ «ПриватБанк», варто зазначити, що в 2018-2020 рр. всі показники відповідали рекомендованим значенням, проте у 2016 та 2017 рр. показники прибутковості активів, прибутковості капіталу та чиста процентна маржа не відповідають нормі.

8. Дослідження відомих способів аналізу прибутковості банківських установ дало зрозуміти, що найоб'єктивнішу оцінку прибутковості можна отримати, шляхом визначення рейтингів рентабельності вітчизняних банків і використання системи відносних показників, таких як: рентабельність власного капіталу (ROE) та прибутковість активів (ROA).

РОЗДІЛ 3. НАПЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

3.1. Економіко-математична модель підвищення прибутковості комерційного банку

Фінансова стійкість банківської системи та її постійний розвиток багато в чому обумовлюються достатністю та стабільністю ресурсної бази банківських установ. Крім того, ресурсне забезпечення безпосередньо впливає на функціонування самих комерційних банків, так як від складу ресурсів та їх розміру прямим чином залежить масштаб активних банківських операцій і відповідно фінансовий результат банку (прибуток чи збиток). Це є гарантією їх вдалої діяльності. Для того, щоб визначити складові ресурсної бази банківської установи, які завдають найсуттєвіший вплив на ефективність діяльності банку, потрібно використовувати статистичні методи, в основі яких лежить створення та аналіз певної математичної моделі [60, с. 60].

Суспільство стає все більш інформатизованим, внаслідок цього широко використовуються сучасні математичні моделі в фінансових та економічній сферах. Частіше за все економічні процеси характеризуються кількісними співвідношеннями, які формують економіко-математичну модель об'єкта, в той час як у фінансовій діяльності найпоширенішими є кореляційні інформаційні моделі. Перелічені моделі базуються на регресійній залежності між результуючими і факторними властивостями. За допомогою їх встановлюється кількісний взаємозв'язок між системами вихідних і вхідних економічних ознак об'єкта, який досліджується, посилаючись на аналітичні співвідношення. Для багатofакторних моделей, які допомагають визначити вплив елементів ресурсної бази банківської установи на економічний результат його діяльності, рекомендують застосовувати методи множинного кореляційно-регресійного аналізу. Зазначений різновид аналізу дає

можливість не тільки оцінити реальність впливання факторів, але й характеризувати потужність впливання на результат функціонування банківських установ – чистий прибуток.

Як відомо, головною ціллю діяльності кожного комерційного банку є одержання прибутку. Економічна криза відбилась негативно у підсумку діяльності всього банківського напрямку. Саме тому є необхідність в пошуку альтернативних шляхів зростання ступеня прибутковості, при цьому застосовуючи різноманітні джерела. Одним з підходящих джерел є зростаюча та стабільна ресурсна база банківських установ. Окрім цього, в банках є потенційні резерви, спрямовані на зростання розміру активних операцій та створення умов для прибутковості від свого функціонування. З цією метою потрібно визначити рівень взаємозв'язку побудови ресурсної бази банківських установ та їх фінансового результату. Щоб визначити ступінь впливу базових елементів ресурсної бази на чистий прибуток, зробимо кореляційно-регресійний аналіз та зобразимо економіко-математичну модель за 2016-2020 роки на прикладі АТ КБ «Приватбанку».

Кореляційно-регресійний аналіз - це аналіз і побудова економіко-математичної моделі, які відображаються рівнянням регресії (рівнянням кореляційного зв'язку), яке показує рівень залежності результативної риси від однієї чи декількох ознак-факторів та оцінює наскільки щільний цей зв'язок [62, с. 78].

Якщо правильно використовувати кореляційні методи, то можна чітко виявити сутність взаємозалежностей. Кореляційний зв'язок виявляється не в певній ситуації, а розраховується в середньому для великої кількості випадків. У даних зв'язках між наслідками та причинами відсутня повна відповідність, а наявне тільки деяке співвідношення. Особливості зв'язків кореляції визначають в теорії два завдання:

- визначення теоретичної форми зв'язку (регресійний аналіз);
- розрахування щільності зв'язку між факторами (кореляційний аналіз).

Виконувати перше завдання потрібно для того, щоб віднайти форму функціонального зв'язку між елементами, яка найбільш характеризує зміст кореляційної залежності. А виконання другого завдання потрібно для того, щоб за допомогою конкретних ознак розрахувати, наскільки кореляційний зв'язок наближений до функціонального зв'язку.

Кореляційний аналіз – це поглиблення методу статистичних угруповань, умовно кажучи, його логічне продовження. Цей аналіз вирішує безліч нових задач економічного аналізу. Отримані розрахунки є більш точними та вони часто дають змогу виявити недоліки аналізу, який робили раніше. Також перевага даного методу є те, що за допомогою нього можна вирішити задачі, які не вирішуються іншими методами економічного аналізу, наприклад, розділення впливу великої кількості факторів, які функціонують взаємозумовленим та взаємопов'язаним чином.

Щоб визначити вплив ресурсної бази АТ КБ «ПриватБанку» на його чистий прибуток, ми обрали дані фактори:

- грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви;
- кредити на аванси клієнтам;
- інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток чи збиток;
- інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід.

Комплексна взаємодія усіх факторів ($X_1, X_2, \dots, X_n$) з результативним показником (Y) описуємо рівнянням лінійної багатofакторної регресії даного виду:

$$Y = a_0 + b_1 \times x_1 + b_2 \times x_2 + b_3 \times x_3 + b_4 \times x_4 \quad (3.1)$$

де Y – розмір чистого прибутку;

x_1 – грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви;

x_2 – кредити на аванси клієнтам;

x_3 – інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток чи збиток;

x_4 – інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід.

Масив даних для кореляційно-регресійного аналізу впливання факторних показників на об'єм чистого прибутку банку зображено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Масив даних для здійснення кореляційно-регресійного аналізу, млн. грн

Рік	Чистий прибуток, Y	Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви, X_1	Кредити та аванси клієнтам, X_2	Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через прибуток чи збиток, X_3	Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, X_4
2016	-176238,0	30159,0	43583,0	0	0
2017	-23914,0	25296,0	38335,0	0	0
2018	12870,0	27360,0	50140,0	86244,0	79299,0
2019	32609,0	45894,0	59544,0	84680,0	66602,0
2020	24318,0	49911,0	55021,0	100750,0	119196,0

Для того, щоб більш наочно відобразити вхідні дані, ми їх звели до кореляційної матриці, що застосовується з метою виміру сили взаємозв'язку між факторами, які досліджуються, та результативним показником (табл. 3.2)

Таблиця 3.2

Кореляційна матриця

	Y	X_1	X_2	X_3	X_4
Y	1				
X_1	0,457590167	1			
X_2	0,593816586	0,838275494	1		
X_3	0,773278034	0,691963613	0,884606309	1	
X_4	0,719164358	0,720894395	0,800182664	0,967004624	1

Кореляційна матриця дає нам розуміння того, що між Y та факторними показниками (X_1 - X_4) існує тісний взаємозв'язок. Також ми можемо побачити, що існує залежність і між самими факторними величинами. Згідно шкали Чеддока, якщо величина абсолютного значення коефіцієнтів кореляції більше, ніж 0,7, то між показниками існує дуже сильний зв'язок. Отже, дуже

тісний взаємозв'язок між Y та X_3 , Y та X_4 , X_1 та X_2 , X_1 та X_4 , X_2 та X_3 , X_2 та X_4 , X_3 та X_4 .

Під час знаходження кореляційно-регресійних зв'язків також ми розрахували коефіцієнт множинної регресії, коефіцієнт детермінації, нормований коефіцієнт детермінації, стандартної помилки та спостереження. Результати регресійної статистики відображені у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Регресійна статистика

Показник	Значення
Коефіцієнт множинної регресії R	1
Коефіцієнт детермінації R^2	1
Нормований коефіцієнт детермінації R^2	65535
Стандартна помилка	0
Спостереження	5

В результаті аналізу отримали коефіцієнт множинної регресії R в розмірі 1, це вказує на дуже тісний прямий зв'язок між факторними величинами та результативним показником. Коефіцієнт детермінації R^2 даної моделі становить 1, це свідчить про те, що залежність обсягу чистого прибутку на 100% зумовлена обраними факторними величинами.

Спираючись на річну фінансову звітність АТ КБ «ПриватБанку» за 2016–2020 роки, будемо регресійну модель лінійного виду, де відображається залежність фінансового результату (Y) від факторів ($X_1 - X_4$) (табл. 3.1).

Таблиця 3.4.

Результати кореляційно-регресійного аналізу

	Коефіцієнти	t-статистика	Нижнє 95%	Верхнє 95%
Y -перетин	1281178,624	65535	1281178,624	1281178,62
Змінна X_1	18,81481746	65535	18,81481746	18,8148175
Змінна X_2	-46,4596908	65535	-46,4596908	-46,4596908
Змінна X_3	15,95919029	65535	15,95919029	15,9591903
Змінна X_4	-10,46643137	65535	-10,46643137	-10,4664314

В табличному процесорі Excel робимо регресійний аналіз. Підсумок розрахунку регресійного аналізу відобразили у таблиці 3.4.

Завдяки масиву даних, який поданий в фінансовій звітності АТ КБ «ПриватБанк», нам вдалось знайти всі показники та побудувати регресійну залежність чистого прибутку від чотирьох факторів, які ми обрали:

$$Y = 1281178,624 - 18,81481746 \times x_1 + 46,4596908 \times x_2 - 15,9591929 \times x_3 + 10,46643137 \times x_4$$

Це рівняння означає те, що найбільше з обраних факторів впливають:

- кредити та аванси клієнтам – якщо збільшити цей фактор на 1 млн. грн, то обсяг чистого прибутку зросте на 46,4596908 млн. грн;
- інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інакший сукупний дохід – при підвищенні даного чинника на 1 млн. грн., об'єм чистого прибутку виросте на 10,46643137 млн. грн.

Для визначення достовірності побудованої моделі проведемо дисперсійний аналіз та оформимо його результати у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Дисперсійний аналіз

	DF	SS	MS
Регресія	4	30053575740	7513393935
Залишок	0	0	65535
Разом	4	30053575740	

За результатами дисперсійного аналізу виходить, що дана залежність досить закономірна.

Підсумовуючи результати проведеного аналізу, можемо свідчити, що дана економіко-математична модель є адекватною та значущою. Залежність обраних факторів закономірна, тож ця модель може використовуватись для практичного застосування. Економіко-математичне моделювання підвищення прибутковості АТ КБ «Приватбанк» наведено в додатку Б. За допомогою побудови моделі ми змогли визначити, що найбільш впливовими факторами на чистий прибуток АТ КБ «ПриватБанк» є кредити та аванси

клієнтів та інвестиційні цінні папери по справедливій вартості через інакший сукупний дохід.

3.2. Напрями підвищення ефективності складових механізму управління прибутком банку

Розуміння визначення «управління прибутком банку» все ще є спірним, саме тому є декілька способів стосовно питання формулювання поняття і сутності управління прибутком банку.

В багатьох визначеннях велика увага присвячується організації управління. Це викликано тим, що при переході до ринку, організація управління прибутком суттєво розширилась та досліджується як із зовні (взаємодія банку та зовнішнього середовища), так і всередині системи.

Головна ціль управління прибутком полягає в забезпеченні максимального добробуту стейкхолдерів і власників банку в теперішньому періоді та в майбутніх, в умовах цілковитого задоволення потреб фізичних та юридичних осіб.

Визначивши ціль, доречно також з'ясувати існуючі завдання при управлінні прибутком банку, розв'язання яких може бути гарантовано за допомогою вирішення управлінських функцій [64, с. 25].

Ми вважаємо, що перш ніж прийняти будь-яке управлінське рішення, потрібно його проаналізувати, більш того аналіз має відбуватись на всіх етапах процесу управління прибутком АТ КБ «ПриватБанку».

Найбільший обсяг у структурі доходів ПриватБанку займають процентні доходи. Також досить швидко зростає обсяг доходів від торгівельної діяльності внаслідок посилення торгівельних дій банку на ринку цінних паперів і валютному ринку.

Найбільший обсяг витрат АТ КБ «ПриватБанку» займають процентні витрати. Аналізуючи структуру доходів та витрат банку, варто зазначити, що

для того, щоб покращити фінансові результати АТ КБ «ПриватБанку» необхідно направити діяльність банку в таких пріоритетних напрямках:

- підвищення доходів в результаті надання нетипових для банку фінансових послуг;
- здешевлення вартості ресурсів та скорочення комісійних витрат.

Результативність управління прибутком комерційного банку оцінюється, базуючись на таких показниках: рентабельність активів, чистий спред, рентабельність капіталу та чиста процентна маржа.

Ми зобразили цілковиту структуру концепції вдосконалення механізму управління прибутком АТ КБ «ПриватБанку» (додаток В).

Дана концепція свідчить про те, що вдосконалення механізму управління прибутком повинно базуватись на таких принципах:

- ефективність – формується внаслідок направлення зусиль на зростання результативності діяльності банку;
- надійність – передбачає утворення умов, сприятливих для здійснення своєї діяльності безперервно, з мінімальними ризиками і гарантування безпечної діяльності банку в певній сфері;
- системність – означає, що управління прибутком банку є системою, яка становить декілька стадій приймання рішень і сукупність деяких елементів, які перебувають в міцному взаємозв'язку один з одним;
- єдність стратегій – свідчить про те, що кожне управлінське рішення повинно бути направлено на приближення до стратегічної мети банку;

Ціль концепції вдосконалення механізму управління прибутком комерційного банку – це гарантування максимуму добробуту стейкхолдерів і власників банку в теперішній час та в перспективних періодах при умовах цілковитого задоволення потреб фізичних та юридичних осіб у послугах банку.

Отже, наведені принципи та визначена ціль відображаються у розв'язанні таких завдань:

- збільшення рівня рентабельності банку та обсягу прибутку;
- дотримання оптимального співвідношення між дозволеним рівнем ризиків банку і рівнем прибутку;
- формування високоякісного прибутку;
- створення умов формування прибутку акціонерного капіталу та доходу банківських інвесторів вище середньоринкового рівня;
- збільшення обсягу власного капіталу АТ КБ «ПриватБанку» за рахунок прибутку згідно з завданнями розвитку майбутнього періоду.
- зростання ринкової вартості банку;
- поліпшення умов ефективних програм приймання участі співробітників в прибутковості банку.

Згідно з концепцією, здійснення зазначених завдань може бути досягнуто зі застосуванням механізму, який складається з наступних елементів:

- державне нормативне і правове управління питаннями розподілу і утворення прибутку, яке містить в собі приймання нормативних актів і законів, які керують формуванням і розподілом прибутку;
- ринкова система регулювання формуванням і використанням прибутку, яка утворена методикою розрахунку інтегрованого індексу прибутковості банку, який сформований з показників чистого спреда, рентабельності активів банку, валових доходів та активів, які є дохідними, чистої процентної маржі до чистих активів,.
- внутрішня система управління певними аспектами утворення, використання і розподілу прибутку банку, який створюється в межах самого банку, в свою чергу регламентуючи окремі дієві управлінські рішення з приводу формування, розподілу і використання прибутку банку;
- механізм певних прийомів та методів здійснення управління прибутком банку, які можна досягти під час проведення планування, аналізу та контролю за утворенням і використанням прибутку банку.

Отже, наше дослідження підтверджує теоретичну значимість і практичну доцільність здійснення аналізу як первинного і провідного елементу процесу управління прибутком АТ КБ «ПриватБанку», який здійснює вплив на сутність в результативності управлінських рішень на кожному етапі даного процесу. Наведена концепція вдосконалення механізму управління прибутком комерційного банку може використовуватись з ціллю виявлення резервів росту доходів, зниження витрат, росту рентабельності як конкретного банку, так і всієї банківської системи України.

3.3. Формування стратегії, орієнтованої на підвищення прибутку АТ КБ «ПриватБанк»

У цьому підрозділі дипломної роботи запропонуємо декілька заходів, здійснення яких дасть змогу усунути дефекти, які виявились під час аналізу діяльності банку. Для того, щоб підвищити прибутковість банку, потрібно грамотно керувати як доходами, так і витратами банку. Сенсом управління доходами і витратами є підбір найкращої з можливих структури доходів та витрат, застосовуючи яку можна буде регулювати прибутковість банківських операцій [67, с. 64].

Проведемо комплексний аналіз, який поєднує в собі:

- 1) PEST-аналіз;
- 2) SWOT-аналіз;
- 3) контент-аналіз.

Завдяки PEST-аналізу нами було здійснено загальний аналіз факторів ззовні, що несуть вплив на банківську діяльність. Щоб характеризувати структуру АТ КБ «ПриватБанку» ми виділили параметри чинників визначених категорій та внесли їх в додаток Г.

Щоб досягти максимально точний результат також ми провели оцінку діяльності SWOT-аналізом. Він допомагає розгорнуто проаналізувати

внутрішню стабільність структури банку. Результати цього аналізу зазначені в таблиці 3.6.

Починати потрібно з сильних сторін, переваг функціонування підприємства, на яких потрібно зосереджуватись.

Сильні сторони (S):

- довгий час перебуває на ринку банківських послуг;
- гарна репутація банку;
- банк має велику кількість відділень, банкоматів і терміналів самообслуговування у всіх містах України, широку мережу філій за кордоном;
- ПриватБанком впроваджені інновації у сфері технологій та послуг на банківському ринку;
- широкий асортимент пропонованих послуг, їх унікальність;
- великий асортимент банківських карт;
- банк відкритий для клієнтів;
- має власний сайт та зворотній зв'язок;
- добре впізнаваний та відомий фірмовий бренд банку;
- досить високі по депозитам відсоткові ставки;
- відокремлення послуг для приватних осіб та корпоративних осіб;
- стійка корпоративна культура;
- велика кількість надрукованої продукції;
- своєчасне забезпечення клієнтів інформацією;
- є змога замовляти та купувати квитки на будь-який вид транспорту;
- банк займається благодійністю та спонсорством;
- добре розвинута система заохочення працівників банку, можливість кар'єрного росту;
- вдалий супротив великій кількості інформаційних атак;
- власне програмне забезпечення;
- велика кількість вакансій та робочих місць.

АТ КБ «ПриватБанк» має достатньо вагомі сильні сторони, проте є також декілька недоліків, які негативно відображаються на діяльності банку.

Слабкими сторонами є (W):

- хвилювання клієнтів з приводу зміни статусу банку на державний з комерційного;
- вибухи банкоматів та втручання до відділень;
- багато негативних чуток;
- висока текучість кадрів в банку на низьких посадах;
- серед населення банк протягом довгого часу асоціювався с Ігорем Коломойським;

Коломойським;

- рядові співробітники банку не зацікавлені в розвитку банку;
- чимала організаційна структура;
- пониження рейтингів банку, порівнюючи з минулорічними;

До можливостей банку можемо віднести (O):

- стабільне економічне зростання в Україні;
- залучення додаткового сегменту клієнтів;
- зростання безпеки у банківських відділеннях;
- ріст інвестиційної діяльності;
- зростання частки ринку;
- поліпшення системи управління ризиками;
- введення співробітництва з іншими підприємствами;
- вихід на нові ступені міжнародних рейтингів міжнародних;
- доопрацювання іміджу банку;
- зацікавлення інвесторів;
- поліпшення функціонування додатків.

Загрозами виступають (T):

- спадання клієнтської довіри;
- негативне відношення населення до банку через його власників та матеріалів у ЗМІ;
- активна діяльність конкурентів;

- нестабільні економічна та політична ситуації;
- ріст інфляції;
- введення змін в законодавстві України, які можуть негативно відобразитись на фінансових установах.

Таблиця 3.6

Стратегічні альтернативи розвитку діяльності АТ КБ «ПриватБанк»

SO-стратегія	ST-стратегія
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розповсюдження участі на ринку банківських послуг; 2. Розширення клієнтської бази та втримання вже наявних клієнтів; 3. Введення продуктових ліній та інноваційних послуг; 4. Збільшення обсягів роботи з корпоративними та приватними клієнтами; 5. Контролювання банківських витрат; 6. Використання якісної реклами, яка дасть змогу результативно та своєчасно розповсюджувати інформацію стосовно нових послуг наявним та потенційним клієнтам банку; 7. Формулювання та підтримання позитивного образ банку; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Утримувати наявних клієнтів від переходу до інших банків; 2. Застосування головних переваг при порівнянні з конкурентами: висока репутація та досвід роботи; 3. Спадання ризикованості банківських операцій методом застосування в роботі масштабної інформаційної бази по клієнтам; 4. Контроль за перевагами клієнтів; 5. Поліпшення системи мотивації персоналу та навчання; 6. Приділення уваги роботі створення надійного та привабливого образу.
WO-стратегія	WT-стратегія
<ol style="list-style-type: none"> 1. Активніше роботи з інформованістю потенційних клієнтів стосовно послуг банку; 2. Пониження відсоткової ставки по інвестиційному кредиту зниженням вартості ресурсів; 3. Спадання кількості текучості кадрів; 4. Розуміння та підлаштування під потреби клієнтів; 5. Зробити функціонування додатків легшим та зрозумілішим для звичайного користувача; 6. Приділення уваги іміджу, так як це один із найголовніших факторів для зацікавлення, залучення та утримання клієнтів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поліпшення системи управління, динамічності та гнучкості цієї системи; 2. Залучати більше професійних та досвідчених кадрів; 3. Поліпшення зовнішньоекономічної діяльності.

Виходячи зі здійснених аналізів та методів можемо впевнено визначати, що АТ КБ «ПриватБанк» позиціонує себе як надійний банк, який

ефективно та злагоджено здійснює свою діяльність на фінансовому ринку нашої країни. Проте можна помітити, що внаслідок зміни керівництва, банк потерпає певну кризу, що утворює нові загрози для організації. Застосування вищезазначених можливостей та врахування потенційних загроз як внутрішнього, так і зовнішнього характеру дасть змогу зростати ефективності функціонування даного банку. Суттєвими чинниками конкурентоспроможності досліджуваного банку є застосування інноваційних нововведень в процесі діяльності банківських структур, доступність з огляду на ціни та досить висока якість надання послуг, які також можна вдосконалювати з огляду на аналітичні чинники. В наш час, одним з найважливіших факторів зовнішнього середовища виступають технологічні чинники, а саме, інновації, які вдосконалюють послуги, поліпшують мобільність підприємства та його діяльності в цілому.

Під час кризи дуже вагомим фактором залишається підтримання репутації та іміджу підприємства на гідному, високому рівні. Особливо актуально це для банків, так як від цих чинників безпосередньо залежить результат функціонування кредитної установи. Саме тому під час кризи 2016 року, коли атмосфера навколо АТ КБ «ПриватБанк» була достатньо напружена та непевна, зважаючи на велику кількість негативних чуток стосовно майбутнього банку, що в той же час, насторожувало вкладників, можна виокремити 3 головні та першочергові задачі, які стояли перед PR-департаментом ПриватБанку:

- втримувати вкладників та переконувати їх у тому, що банк надійний;
- продовжувати надавати клієнтам послуги на високому рівні;
- організовувати різноманітні проєкти.

Антикризові комунікації АТ КБ «ПриватБанк» є відмінними в тому, що вони зосереджені на наступному:

- фінансова організація в певній мірі залежна від залучення коштів вкладниками, які йому довіряють, тому втративши клієнтів, банк миттєво наближається до кризи ліквідності та спостерігає гіршу ситуацію в цілому;
- банк також залежить від іміджу, який про його формують засоби масової інформації, експерти, лідери думок, рейтингові агентства та самі вкладники. Імідж банку формується роками, проте може бути зруйнований вщент буквально за кілька днів;
- нинішній банк включає в себе багато каналів комунікації з зовнішньою аудиторією, відносячи також сюди потужний канал економічних порталів та сайт даної установи;
- вдала взаємодія роботи банку зі скаргами клієнтів дає змогу реалізувати моніторинг задоволеності обслуговуванням банку і втілювати за необхідністю механізми протидії.

В управлінні відсотковими та невідсотковими доходами є свої особливості. Відсоткові доходи знаходяться в залежності від таких головних чинників, як: розмір кредитного портфеля банку; його структура; застосовувані відсоткові ставки по кредитах.

Банк, який відчуває гостру необхідність в отриманні прибутку, буде дотримуватись більш агресивної кредитної політики, порівнюючи з банківською установою, для якої фінансові ресурси його функціонування не несуть визначного значення. Дана політика може виявлятися у відносно високій частці строкових та споживчих позичок, які, як правило, приносять банку вищий дохід у порівнянні з короткостроковими позиками промисловим установам.

У відсоткових ставках за позиками відбивається і специфіка кожної окремовиданої банком позички, і взаємовідношення пропозиції та попиту на позички на ринках позикових капіталів. На обсяг відсоткової ставки за позиками впливає ступінь ризику, який властивий даній позиції, її розмір, термін, спосіб погашення тощо. Крім того, відсоткові ставки знаходяться в залежності від ступеня конкуренції між банківськими установами та іншими

джерелами коштів, окрім цього, ще від встановленої законом максимальної верхньої границі розміру відсоткової ставки та оцінки банками та позичальниками перспективи економічного розвитку.

Управління невідсотковими доходами полягає у створенні найраціональнішого набору банківських послуг, які необхідні клієнтам та у встановленні оптимальних цін та ставки на дані послуги.

Дохідність комерційного банку знаходиться в залежності від норм прибуток за позичковими інвестиційними операціями, розміром комісійних платежів, що стягуються банком за послуги, та від вартості та структури активів. Найважливішим джерелом валового доходу комерційного банку являється надавання позичок. Частина доходів від операційної діяльності має тягтися до 100%, а темпи приросту бути рівномірними.

Активні операції пропонуються банком з ціллю одержання прибутку при дотриманні законодавчих норм, піддержання потрібного рівня ліквідності та раціональному поділенні ризиків за певними типами операцій.

Потрібно максимізувати об'єм операцій банківських установ, які в результаті приносять найбільше доходу і мінімізувати обсяг операцій, які не приносять доходу. Також можна збільшити асортимент послуг, які надаються банком, для пошуку нових доходних операцій. Потрібно підвищити рівень стабільного доходу. Важливість притримання банківських законодавчих вимог змушує банк поміщати частку коштів у вкладення, які не є доходними, або які приносять дохід в незначному розмірі.

До вкладень, що мають основною метою підтримку ліквідності банку, відносять залишки на рахунках, кошти в касі банку, кошти на рахунках, інвестиції, які жваво реалізуються в цінні папери (державні казначейські зобов'язання) і вклади (депозити) в інших банках. В свою чергу, принаймі деякі з перелічених вкладень і приносять певний дохід банкам, все одно головною причиною виступає необхідність в підтримці загальної ліквідності банку на потрібному рівні, тоді як дохід від них хоч і суттєвий, проте виступає другорядним фактором.

Банківські операції з кредитування підприємств і організацій, тобто корпоративних клієнтів, впровадження інвестиційних проектів, валютних операцій, лізингових операцій за своєю суттю неспроможні називатись ліквідним розміщенням коштів. Банк їх здійснює саме з ціллю одержання прибутку на різниці у відсоткових ставках між залученням та розміщенням коштів та у виді резервних доходів, які пов'язані з наданням даних кредитів [67, с. 64].

До управління витратами банку підходять з тієї ж позиції, як і до управління доходами. Найбільш суттєвий вплив на спадіння частини прибутку у валовому доході несуть відсоткові та невідсоткові витрати. Виходячи з цього, потрібно намагатись зменшувати частку даних витрат. Відсоткові витрати залежить від: структури депозитної бази; обсягу залучених ресурсів; позиковими ресурсами та середнього рівня відсоткових ставок за залученими.

Скорочення витрат банку сприятимуть: поліпшенню побудови ресурсної бази, тобто збільшенню частини поточних, розрахункових та інших депозитних рахунків клієнтів та скороченню частини вартісних депозитних інструментів (наприклад, міжбанківських кредитів).

Головним критерієм зростання показників рентабельності та прибутковості комерційних банків постає зростання розміру власного капіталу банку, тому що:

- по-перше – це одне з найдешевших джерел одержання коштів комерційними банками.
- по-друге, зміни в розмірі власного капіталу комерційного банку головним чином наносять вплив на внесення корективів іншим аналізованим чинникам.
- по-третє, без росту розміру власного капіталу неможна добитися значних змін інших ознак діяльності, які характеризують економічні результати банківської діяльності.

Дотримуючись даних рекомендацій є ймовірність виникнення труднощів, які пов'язаних з тим, що потрібно вибрати найбільш вигідні заходи з огляду на прибутковість та заходи, потрібні для дотримання нормативів банківського законодавства.

Також потрібно звертати увагу на те, що надійний банк очима клієнтів прирівнюється здатності виконати зобов'язання стосовно повернення у зазначені терміни вкладених коштів та сплатити відповідний дохід за користування даними коштами, а для акціонерів - виплаті дивідендів та зростанні курсової ціни акцій банку. Джерелом описаних виплат виступає прибуток, тому надійний банк і вважається той, що отримує та буде отримувати в майбутньому стійкий прибуток.

Висновки до 3 розділу

1. В результаті здійснення кореляційно-регресійного аналізу, можемо свідчити, що дана економіко-математична модель є адекватною та значущою. Залежність обраних факторів закономірна, тож ця модель може використовуватись для практичного застосування. За допомогою побудови моделі ми змогли визначити, що найбільш впливовими факторами на чистий прибуток АТ КБ «ПриватБанку» є кредити та аванси клієнтам та інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід.

2. Найбільший обсяг у структурі доходів ПриватБанку займають процентні доходи. Також досить швидко зростає обсяг доходів від торгівельної діяльності внаслідок посилення торгівельних дій банку на ринку цінних паперів і валютному ринку.

3. Наведена концепція вдосконалення механізму управління прибутком комерційного банку може використовуватись з метою виявлення резервів зростання доходів, зниження витрат, росту рентабельності як конкретного банку, так і всієї банківської системи України.

4. Завдяки PEST-аналізу нами було здійснено загальний аналіз факторів ззовні, які несуть вплив на діяльність банківської установи.

5. Виходячи зі здійснених аналізів та методів можемо впевнено визначати, що АТ КБ «ПриватБанк» позиціонує себе як надійний банк, який ефективно та злагоджено здійснює свою діяльність на фінансовому ринку нашої країни.

6. Під час кризи дуже вагомим фактором залишається підтримання репутації та іміджу підприємства на гідному, високому рівні. Особливо актуально це для банків, так як від цих чинників безпосередньо залежить результат функціонування кредитної установи.

7. Надійний банк очима клієнтів прирівнюється здатності виконати зобов'язання стосовно повернення у зазначені терміни вкладених коштів та сплатити відповідний дохід за користування даними коштами, а для акціонерів - виплаті дивідендів та зростанні курсової ціни акцій банку. Джерелом описаних виплат виступає прибуток, тому надійний банк і вважається той, що отримує та буде отримувати в майбутньому стійкий прибуток.